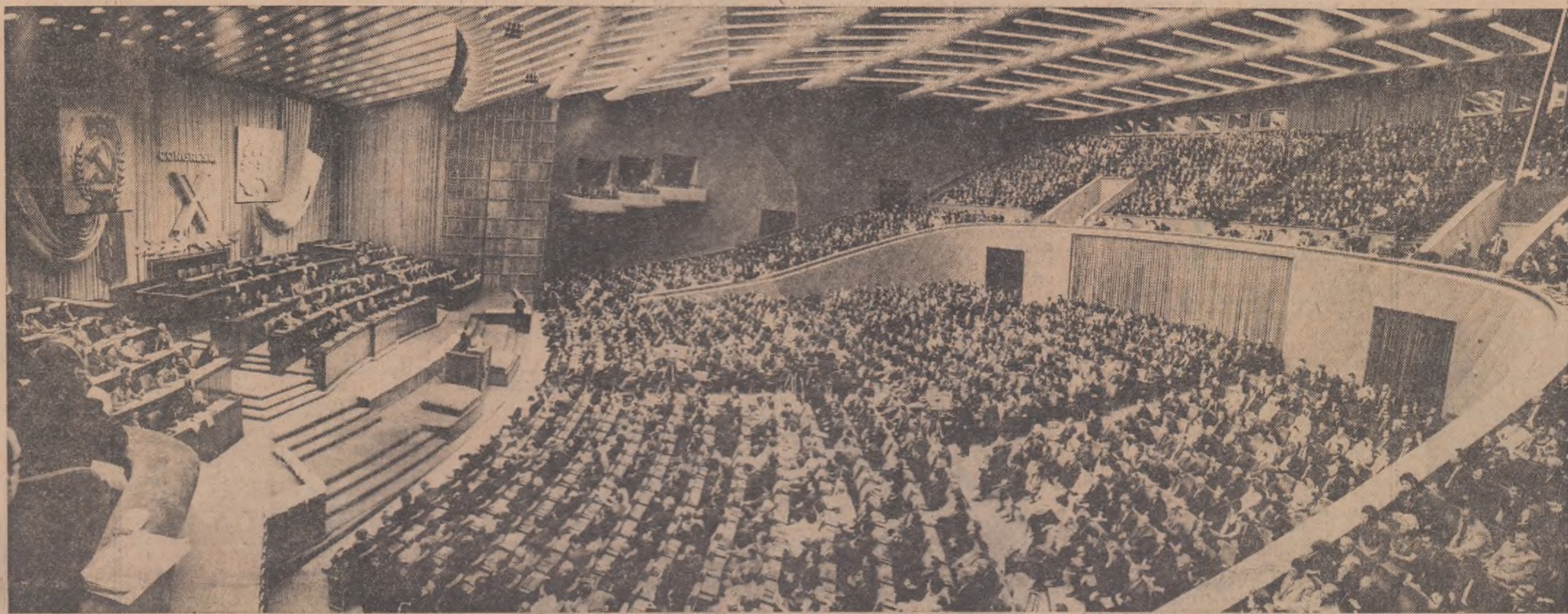

Congresul al X-lea

Timpul nostru

Lucrările celui de-al X-lea Congres al Partidului Comunist Român, aflate în plină desfășurare la ora cînd încredințăm tiparului aceste rânduri, dovedesc intrarea noastră într-o etapă hotărîtoare a luptei pentru desăvîrșirea construcției socialismului în România.

Cuvîntarea secretarului general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, prilejuieste oamenilor de cultură reflecții despre rostul scrisului într-un context de pe acum istoric.

Ți e dat poeziei să se înfilnezească, astfel, cu calculul exact, cu afirmarea îndrăzneată a unor imagini care sînt ale viitorului apropiat. Înarpării romantice, îmbinată cu simțul preciziei și al rigorii și asociat inefabilul. Visul capătă materialitate. Visul ia un contur firesc și omenesc totodată. Cifrele se încarcă de căldura și participarea elementelor de viață pe care le cuprind. Se străvede în tiparul cifrei — rezultat al unor trudnice nopți de studiu, al unor zile de experiență practică și al puterii de anticipare — edificiul clipei care ne urmează, clipă însumind caracteristicile a ceea ce numim cu îndreptățită mîndrie **timpul nostru**.

Acest nou pas al țării spre împlinirea visată, spre desăvîrșirea instituțiilor societății socialiste e dovada cea mai convingătoare a realismului politicii partidului comunist. Știm că pentru fiecare rînd al documentelor Congresului s-au consumat — consfințindu-i trăinicia — mii de ore de studiu sobru și eficient, mii de ore de cercetări, că avem în față reprezentări concrete ale capacităților inepuizabile de care dispune poporul nostru hotărît să fie pînă la capăt, constructorul propriului său destin.

Aplecați asupra planurilor, tehnicienii se descoperă ei înșiși poeți, — descoperind dimensiunile viitorului printr-o rigoare a visării, creînd patriei imaginea de mîine.

Dezvoltarea industrială armonioasă a tuturor regiunilor, amplasarea cu maximă chibzuință a viitoarelor șantiere, investiția unor sume cu mult sporite față de anii trecuți în toate domeniile de activitate, iată numai cîteva din certitudinile realizării și depășirii obiectivelor pe care le prevede noul program de muncă al partidului pentru continua dezvoltare a economiei naționale.

Facem elogiul cifrelor pentru că ele au pentru noi o combustie interioară, o încălzire emoțională fierbinte, care ni le apropie și le umanizează. Dar aceste cifre ne vorbesc răspăcat și sincer, despre viziunile grandioase pe care le condiționează.

Ca scriitori, gîndul că în ultimul an al cincinalului țara va investi pentru activitățile social-culturale cu mai mult de 10 miliarde lei decît în 1965, ne face să medităm asupra responsabilității scrisului nostru și asupra perspectivelor culturale.

România, țară a unei economii moderne, în plin avînt, țară antrenată activ și creator în istoria contemporană a lumii, în îndeplinirea idealurilor de pace, libertate și progres, va fi, cu puteri sporite, un spațiu al valorilor durabile, un loc al omeniei, al cinstei, și încrederei arzătoare într-un destin fericit al umanității.

LUCEAFARUL

„Considerăm că dispunem de tot ceea ce este necesar pentru traducerea în viață a acestui program însușitor; avem o bază de pornire tehnico-materială dezvoltată; avem un partid puternic, unit, înarmat cu învățătura marxist-leninistă, strîns legat de mase; sîntem un popor harnic, dîrz, inzeștriat cu calități deosebite, devotat trup și suflet cauzei socialismului“.

(Din Raportul C.C. al P.C.R. prezentat de tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU la cel de-al X-lea Congres.)

FERICITELE CĂRȚI

Împlinim un sfert de secol de existență nouă. De existență a țării și de existență a noastră. Două vîrste pe care nu le mai putem diferenția, de fapt, una singură, fundamentală.

Cît de repede a trecut timpul dar ce profunzime de suflet a răscolit în noi. Abia propulsați în imperiul primilor ani ai înțelegerii, am început să ne simțim răspunzători de destinele unei țări, să-i purtăm conturul pe linia umerilor noștri fragezi. Oasele s-au dovedit rezistente, șira spinării a căpătat verticalitatea și noblețea omului de munte, obișnuit să poarte greutatea pe creștet, dus de umbrel în pas legănat, aproape zbor. Iată-ne astăzi implicați pînă la ultima fibră în procesul dinamic de fundamentare a unei societăți fără precedent, de o covîrșitoare importanță pentru dezvoltarea comunismului în întreaga lume.

De la cel de-al IX-lea Congres al partidului și pînă în aceste zile fierbinți de August, zile care vor ră-

mîne drept însemnul de înaltă maturitate politică, contopind într-un raport de echilibru hotărîtor cifrele X și XXV. — zilele prezentului Congres, — noi ne-am gîndit încă o dată propriile convingeri, marcați definitiv și fără greș direct în miezul conștiinței. A fi eoul acestor evenimente datorită căroră patria, într-o superbă arcuire, a luat act de sine cu o nestrămutată sete de adevăr, înseamnă a fi perfect responsabil de forța ta interioară, de întreaga ta capacitate de dăruire, de sensul unic al înconștientului tale creație. Cine nu năzuiește să fie numit, în ceea ce are mai particular, mai irepetabil și adînc, o energie trezită plenar la viața de Congresul X, un reflex, o nuanță a vastului orizont pe care el l-a deschis cu un gest de sublimă liniște și concentrare interioară? Iată, definită într-o singură fulgerare de gînd aspirația noastră intimă, centrul nostru pur de greutate.

Nu știu dacă a fost posibil, s-ar putea într-adevăr să fi știut stră-

vechii egipteni să construiască după un model necunoscut altor popoare și să-și fi clădit piramidele lor majestuoase de sus în jos, de la vîrf către bază. Imi place să văd în acest fapt o metaforă a geniului omenesc, un mit de existență milenară. În tot ceea ce construim noi, rămîne întotdeauna un loc de cărmîndă gol la temelii, un loc așteptînd în tăcere și cu încăpățînată încredere prezența unor cărți. Fericite construcții. Fericite cărți. Văd, unele nume au și început să scilpească pe cotoare, altele își caută literale, temeliile ne așteaptă cu nerăbdare, mirul cuvîntelor circule, se alege în singelele noastre. O carte de căpătîi nu întîrzie niciodată, lumea temelii-lor noastre îi păstrează cu dragoste locul. Haosul timpului necrușător este îndepărtat. Noi trebuie să fim ceea ce se așteaptă de la noi să fim, nu într-un an, nu în doi, într-o viață.

Grigore HAGIU

Grandioasa frescă

Am în față faoa de ziar pe care sînt înscrise cuvintele secretarului general al Partidului Comunist Român, tovarășul Nicolae Ceaușescu, adresate oamenilor de cultură și le reincredințez aici, tiparului: „De la înalta tribună a Congresului vreau să exprim chemarea pe care partidul nostru, masele largi ale iubitorilor de cultură, o adresează romancierilor, poeților, dramaturgilor, muzicienilor, artiștilor plastici, interpretilor, tuturor creatorilor de artă. Ceea ce vi se cere, tovarăși, este să pătrundeți în adîncul existenței poporului și, înțelegînd năzuințele sale, eforturile și lupta sa eroică, să înfățișați grandioasa frescă a României socialiste“.

Se cuvine să încercăm mereu noi noi căi către iluminarea izvoarelor genetice ale poporului, aducînd investigația noastră patetică pînă în contemporaneitate, în anii pe care-i trăim într-un context istoric în stare să ne prefigezeze cu maximă limpezime, viitorul. Legați prin destin de ideile înnoirii, ne simțim aproape de sufletul oamenilor împătrîndu-și cu simplitate și eroism, valra străbună și cea mai de preț dorință a noastră este aceea de a ne putea servi cu credință țara, așa cum ne-au lăsat-o bărbelii începuturilor infierbîntate și așa cum o veghează întru neostemnită înfrumusețare, urmașii lor, între care cu bucurie ne înnumărăm. Prin tot ce facem, angajați într-un efort unanim, ne redescoperim valorile, ne măturăm admirația pentru demergi și încercăm să recunoaștem în oamenii de azi, făuritori ai României socialiste, păstrate neatînse, în sfîntă nelubrurare, toate acele date de esență care au colorat cu seve și sînge secole de istorie. Prin tot ce facem ne instăpînim pașii într-un pămînt dăruit cu miremele cele mai calde, într-o țară de oameni liberi deprinși să-și înalte chipurile cu încredere spre soare.

Cu emoție deschidem tomurile în care s-a păstrat, prin cronică-reoscă rîvnă, imaginea unui parcurs de miice dimensi și regăsim, în toată plîntărea ei, sorginea realizărilor de azi ale poporului oinelor și baladelor. Oare cercetarea izvoarelor primordiale a fost întreprinsă totdeauna în consens cu ritmul înnoirii, cu mișcările sufletului ale constructorului socialismului? Oare, scrutiindu-ne primii pași, am luat cu noi toate energiile în stare să ne dinamizeze actele prezente? Mai avem multe praguri de necunoscut și înainte de a îndepărta colbul selenic depus pe lemnul lor înflorit se cuvine să ne considerăm cu îndreptățire cîtoroi ai unor virtuale cetăți, numele fiecăruia dintre noi trebuie să apară, gravat de invizibile dălii, în lespezi de pisanie și ele nevăzute cu chipul știut. Trăim un amplu, desăvîrșit proces de implicare în viața țării, sentimentele cetățenești ne animă cu patima unui Bălcescu sau lanu cu și de aceea gîndim cu încredere zugrăvirea, cu semnele duratei, a grandioasei fresce pe care partidul ne cheamă să-o realizăm.

Cu fiecare vers.
Cu fiecare cîntec...
Cuvintele secretarului general al partidului ne însuflă ideile unui program lucid de desfășurare a elanurilor noastre și ni le readucem în memorie prin mijlocirea literale de plumb: „În același timp, noi chemăm creatorii să slujească prin arta lor ideile — atît de scumpe partidului și poporului nostru — ale solidarității revoluționare cu toate popoarele care construiesc noua orînduire și cu cei ce muncesc de pretutîndeni, în lupta pentru socialism, pentru democrație și progres social, pentru libertate și independență națională, ideile frăției și colaborării între popoare, ale păcii și securității internaționale...“.

George TOMOZEI

avant-
premieră
editorială

george muntean CERCETĂRI LITERARE

Stringându-și în volum unele din cercetările sale literare, George Muntean ne dă o carte nu lipsită de interes în unele din subiectele pe care le abordează. Concepțiile îndoielose în marea scrieri nu trebuie căutate în inedite interpretări sau construcții spectaculoase ridicate deasupra operelor, ci în puterea de scoatere din texte a unei imagini ce poate lămurii din unghiuri inedite personalitatea artistului. În acest sens un exemplu concludent ar putea fi „Un cronicar necunoscut” tradus despre cronicar meșteșugarii Ioan Dobrescu. Căci nu se face acolo un foarte bun portret al epocii, „aici de mari încercări și de experiențe limitate”, (cutremure de pământ, incendii, inundații, eclipse, epidemii, războaie) evidentându-se îndeosebi la cronicar, și pe bună dreptate, simțul geologicului și cosmicului, apocalipticului paginilor. Cele două articole despre Maiorescu și Eminescu văzute „în lumina unor documente” trebuie privite însă, numai ca cercetări.

CERVANTES

„Don Quijote”

Traducere de Edgar Papu și Ion Frunzetti. În loc de prefața este reprodus un studiu al lui G. Călinescu despre marea clasic spaniol.

GALA GALAXION

„Chipuri și popasuri”

O carte de amintiri din vremea copilăriei și tinereții. Editie îngrijită (prefată, tabel cronologic) de Teodor Văgălici.

GRIGORE HAGIU

„Spațiile somnului”

Volum care atestă lirismul grav, de viziune, caracteristic poezului.

MIHAIL PETROVEANU

„George Bacovia”

Studiu monografic cu interesante capitole de literatură comparată.

CRONICA LITERARA

gătată, e o lume abstractă în care Cașavencu, Mitică, Trahanache etc. sînt arhetipuri (a se vedea în acest sens și lipsa elementului liric din opera lui). Ori sensuri fundamentale nu vor ieși niciodată la iveală făcîndu-glosare de nume, de profesii, de neologisme sau de verbe la imperfect (cum, din păcate, se întîmplă atît de des) ci re-făcînd un spațiu al imaginarii care se întinde dincolo de sensurile literale ale textului în tăcerea pe care ne-o arată partea cealaltă a cuvîntului.

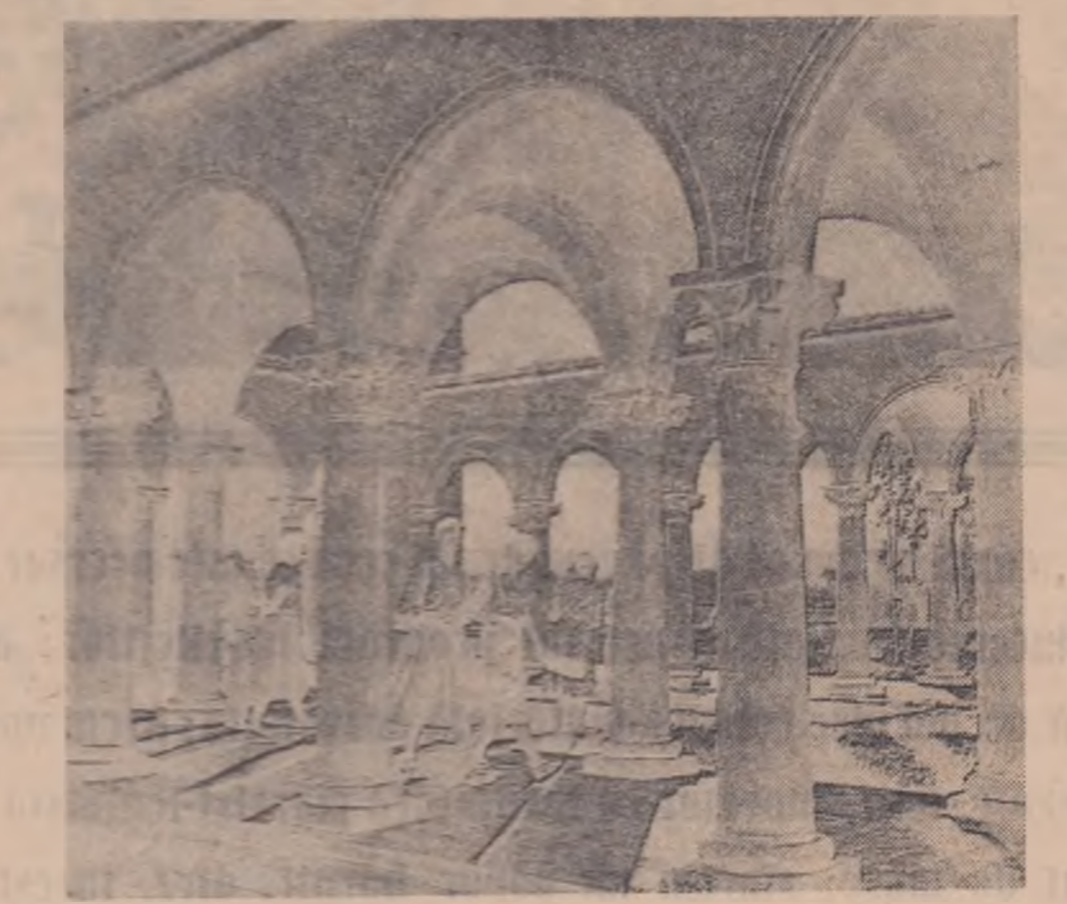
virgil ardeleanu PROZA POETILOR

O carte despre proza poezilor este un pretext aparte pentru critică, și poate arunca perspective surprinzătoare în înțelegerea unei literaturi. Unghiul de vedere oferit este puțin deosebit, dar avanta-jează înțelegerea. Există mai întîi posibilitatea de a delimita sau apropia organic poezia și proza aceluiași autor, de a observa comunișările secrete ce le leagă și contururi inedite apărute prin luminarea reciprocă a celor două părți, și apoi formula aleasă poate da o unitate profundă lecturii, poate figura prin comparație o continuitate de tehnică a semnificațiilor de la un autor la altul, cu observații de cel mai mare interes.

O asemenea încercare merită să fie detaliată pe paginile unui întreg volum, căci e umbror într-adevăr, cum prejudiciul satornarea de ani și ani de zile refuză conștientizarea unor remarcabile prozatori cum sînt Eminescu, Macedonski, Anghel și acum în urmă Voiculescu. În această privință paginile lui Virgil Ardeleanu sînt nelindois nece-

sare, din păcate însă nu sînt și concludente în ordinea considerațiilor critice propriu-zise. Căci se întîmplă, lucru ciudat, că deși autorul subliniază cu orice prilej nota deosebită a acestor proze, el nu reușește totuși să impună în ochii cititorului valoarea lor excepțională. Găsim în carte descrierea (povestirea) bucăților lui Macedonski, de pildă, dar nu și explicitarea lor, motivația profundă, sigur presupusă, ce a dus la cristalizarea în imagini; ori tocmai de acolo vine esențialul. Adept al unei metodologii critice tradiționale (în „Cuvînt înainte” ni se dă chiar un lung citat din... G. Lanson), Virgil Ardeleanu se aplică mai ales asupra unor circumstanțe exterioare operelor analizate, fiind preocupat a găsi, cum se exprimă el, „o judecată obiectivă” capabilă de a reface prin echivalențe în discursul critic, lumea creației. Însă e vorba de a pătrunde chiar această lume, de a exprima opera din interioritatea ei și nu de a o aproxima din afară prin așa zise adevăruri. Rezultatele sînt concludente: proza lui Voiculescu este luată drept „realistă”, iar Alecsandri, „scriitor universal” e caracterizat astfel: „Fără sporadicile sale pagini, proza noastră ar fi lipsită de un capitol destul de important, absolut necesar într-o literatură care izvorăște, firesc, din realitățile naționale, dar care se și formează în conexiune directă cu mișcarea universală a literelor prin aportul specific al fiecărei generații scriitoricești. Dacă n-ar fi apărut, Alecsandri ar fi trebuit inventat” (!).

În fond una din modalitățile de interpretare ar fi fost aceasta: autorul trebuia să invente o temă esențială și să urmărească tocmai realizarea ei transversind prozele lui Alecsandri, Eminescu, Macedonski, Anghel, Vineu și Voiculescu. Concluziile ar fi fost uluitoare.

Coloane

mihai beniuc POEZII (1938 - 1968)

gogoasă prezentului / Ca să vedem ieșind din ea / Ființele veștii noi. / Din zorile de sînge și de scrum, / Ca o minune să răsară. / Călare pe Destin, / Omul era un exponent al istoriei și aia nu se putea manifesta decît în linie ei de forță, poezia însăși era închipuită din largie gesturi ale marelui răzvrătit: ce adăpa multumirea izvoare încă neumbrate. / Cînd voi izoi odată eu cu barda. / Această stîncă are să se crape / Și va țîșni din ea și voivodă de apă. / Băieți, această este arta! / Nu e aceasta o coborîre a artei în albia lucrurilor comune ci enunțul unei noi ierarhii a valorilor, întoarcerea poeziei la propria ei menire esențială. Profetia socială (tipică la ardeleni) e poate timbrul fundamental al liricii lui Mihai Beniuc în această perioadă; că așa stau lucrurile ne-o dovedește și marea număr de poezii de certă realizare pe această temă. Motive ce vor reveni mai tîrziu la un nivel inferior le găsim acum exprimate cu firescul talentului adevărat: „Nimenia nu știe pînă mine / Ce se mai alege și din noi — / Post-am, totuși eu și voi rămîne / Tobașarul timpurilor noi. / Cîntecul mele de pierzanie / Prevesteau de mult acest război — / Eu eram în mindra Transilvaniei / Tobașarul timpurilor noi”. Există ce-i drept încă de pe atunci — de altfel în consens cu întreaga atitudine a poezului — refuzul virtuozităților și al formelor căutate, versurile erau dure ca gheața secetoasă, însă ritmul cădea de la sine ca în această imagine memorabilă prin marea simplitate a liniilor: „Mine! / Soare! / Aici e o vatră de foc. / Sub cenușă spuză / Din crengile bătrîne / Tîșnește flacăra. / Trecutul e un butuc / Pe care stă un om / Cu fața luminată / De vîl-vătaie focului. / De vîl-vătaie focului / Cu fața luminată / Un om / Așteaptă răsăritul”. Scrie, precum se exprimă poezul, „nu cu penița” ci „cu ascuțitul

coasei” aceste poeme îi definesc aproape în întregime vocația: ele se ridicau pe ruinele vechii lumi, vestind o eră nouă ce se născă. Vom regăsi această poezie prelungită și în următorii ani, dar scăzută mult în intensitate. Fragmente notabile vom găsi puține și ele traduc mai mult o ancorare directă a poezului în realitate decît convertirea acestei realități în poezie. Volumele „Versuri alese”, „Steaguri”, „Trăinicie”, „Azimă”, au pierdut mult din substanța versului dinainte. Însă surprinzătoare schimbări ale viziunii apar în ultimele volume de poezie. Începînd cu „Materia și visele” dar mai ales în „Pe coarșele timpului” și pînă la „Mozaic” ni se conturează o imagine aproape opusă celeia de pînă acum. Căci dacă poezul era un fervent al acțiunii, în aceste volume poezia sa se decantează în mișcările rare ale meditației. Sînt tot mai frecvente motive filozofice și tema însingurării, a timpului și a morții, tonul e elegiac al regretului și împlinirii. As cita „Si tu, dragoste...”, „Chilim”, „De m-ar striga”, „Ori poate”, toate poezii de profundă simțire. Pare inexplorabilă la prima vedere această rotire de constelații fiindcă discursiv ea nu e marcată anume prin nici o carte reprezentativă sau vreo temă care să facă mai evidentă trecerea de la o ipostază la cealaltă. În fond însă, structura interioară a poezului nu e unitară și tot astfel cum un întreg ciclu se va chema „Materia și visele”, sensibilitatea poezului este atrasă în două direcții opuse: aceea a acțiunii propriu-zise și a contemplației poetice. De altfel, prezente și în unele poezii din volumele anterioare („La Sebiș ori în altă parte”, „Pomul sterp”, „Ce sînt aceste neliniști”, „Destin”), aceste teme ni se des-

alexandru dușu EXPLORĂRI ÎN ISTORIA LITERATURII ROMÂNE

CHARLES DIEHL

„Marile probleme ale istoriei Bizanțului”

(2 volume)
Traducere: Ileana Zara.
Prefață și tabel cronologic de Dan Zamfirescu.

STENDHAL

„Lucien Leuwen”

Traducere și prefață de Șerban Cioculescu.

PANAIT ISTRATI

„Chira Chiralina”

și „Prezentarea haiducilor”

(2 volume).
Editia cuprinde: Chira Chiralina, Moș Anghel, Prezentarea haiducilor, Domnița din Snagov. Traducere din limba franceză de Eugen Barbu. Prefață de Aurelia Batori.

Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază.

Rugăm pe colaboratorii noștri să ne trimită lucrările lor dactilografiate.

Ion TURCIN

aceste zile

NEÎNTÎRZIATUL PREZENT

„Așadar, a început. Am auzit, am simțit acel strălucitor act de gândire și înaltă rigoare științifică — raportul prezentat de secretarul general al partidului, cel aclamat și iubit, cel din nou cum i s-a mai spus, a început așadar Congresul, am auzit cum demnitățile și abnegația își sint fidele, cum măsura lor e a unui întreg partid, al comuniștilor, a unui întreg popor, a națiunii întregi. Încet auzind și văzînd, m-am întors spre istorie. Reduse la cîte un an, milenii în număr de cîte zecile de cînd omenirea a început să ia act social de timpul ei în măsură cît mai exactă — s-ar realiza în grație la scara unei fericele vîrste, aceea a permanenței, poate, a lucidității. Omenirea ar avea astfel 35—40 de ani, adică exact etapa cea mai fertilă a omului, substantiv pe care gramatica îl numește comun dar care e propriu în sensul cel mai deplin al liantului cu umanitatea, cu acțiunea sa transversal milenii, secole, decenii, zile și ore acum, într-un cosmic și laborios sentiment. Treizeci și cinci — patruzeci de ani, adică exact momentul de vîrf al maturității omului, o vîrstă a adevărului de fapt, concretizat și de drept totodată în răspunderi și îndatoriri umane atît față de sine cît și față de semenii săi, față de predecesori, față de urmași. Desfășurat invers, procesul poate arăta și a doua față a lucrurilor, acum că, la această cumpănă de vîrstă, omul deține cel puțin sumare datele omenirii de pînă la el, experiențele ei ajutoare care îl structurează, îl obligă chiar la o reconsiderare a timpului, și mai ales a aceluia devenit social, punct de reper, hotărînt sine și sine, de-prinzînd de aici și o anume predilecție de a media asupra duratei, o obișnuință anume de a gândi și visa. Din vîrf de piramidă al propriei sale omeniri, deține astfel posibilitatea de a comprima timpul, conferindu-i tot aștea cîștiguri materiale și spirituale cîte a moștenit, pentru a putea păstra un echilibru rotund între aceste două colosale emisfere — trecut și viitor, pe care tot el le și unește, și le asumă, fiind mereu, neîntîrziat prezent. Dar pentru un om, pentru un singur om, gestul e aproape imposibil, e uriaș, și atunci el trece în marea car al omenirii, plonjează în acest vast ocean pe suprafețele căruia ard aspre și neodîhnite adîncimi de cuget, simțiri calde, adînci.

Pentru un om, pentru un singur om gestul e uriaș, incredibil aproape și atunci el prospectează sunetul de ce ocean al omenirii, timpul definitiv în care dialogul cu sine și despre sine capătă ecouri de rară aleasă rezonanță, ca la pupitrelor de bronz ale unei mari simfonii. Și a început astfel, am văzut, am auzit. Un eveniment care și-a premers sieși, om și cu timp împreună, cu tot ce e simțire și cuget laolaltă, realitatea matematic trăită în succesive transformările ei: Congresul. A început așadar Congresul, spunem aceasta ca și cum am zice dragoste, am zice timp al culesului rodnic, al hotărîrilor mature, prefîgurare a tot ceea ce vom fi de acum înainte, semănaîndu-ne nouă înșine, modulul nostru de-a fi.

Un partid ca un singur om, o țară aflată în vîrf de piramidă al propriei sale omeniri își măsoară astfel în aceste zile, în aceste ore, chiar acum, drumul în sus, înnoitor, al neîntîrziatului ei prezent. Condiția noastră socialistă nefiind altceva decît realitatea cea mai pregnantă a unui efort solidar; un motiv în plus de demnitate, de mare mîndrie știindu-ne devotați unui ideal nobil și umanitar, pentru care nu numai inimile bat, ci și templele, frunțile cutezătoare, după cum și brațele lucrează, umerii aievea ca niște rotunde smulgeri din piatră, vîind. Și toți deodată, intru-totul, pentru același, cel din nou, cel mereu, pentru partidul comunist.

Cînd n se propune să trăim aievea plenitudinea acelei vîrste de permanență a omenirii, cu înu la istorie, cînd parcă avem toți aceeași vîrstă și o nutrim, ne-o disputăm, o gîndim. În aceasta văd chiar sensul, rațiunea invitației la competență, a pledoariei și îndemnulului întru această, momentul de netăgăduită semnificație în succesiunea căruia îmi place să ascult ca și cum le-aș transcrie ideile susținute și argumentate aștea de clar în raportul prezentat de Congres.

A. I. ZĂINESCU

ACASĂ

Avantajul de a fi acum, bucuria de a nu fi fost într-o vreme incertă și tristetea de a nu putea fi în tot viitorul, la îndreptura duratei. Cînd trecutul va fi și mai îndepărtat, prezentul trecut și viitorul se va fi cheltuit și el în trecut, abia atunci vom putea măsura cît de contemporani sintem noi aceștia acum. Imaginea tinerilor, reprezentarea lor e tot mai mult politică. Eminescu în urmă cu aproape un veac într-o lapidară expresie caracteriza pe Mihai Vodă drept „acel bun ostaș și rău politic”, referindu-se bineînțeles la mașinațiunile politicii casei de Austria căreia Voevodul îi căzu jertfă. Cum o să ne sfîim să spunem că în noi există mai multă politică decît în binevoitele reforme ale lui Cuza ?

La temelii acolo, dedesubt, prin satele pămîntului etern, cînd vine seara și acum se mai aud tîlângi, un dan vit ud al clopotelor vechi ne leagă prin nori, pe vetre miini nevinovate aprind cărbuni, icoanele se mișcă pe albul din pereți, ori unde te-ai afla nu poți să nu auzi cum latră liniștea și din ecoul ei prin gropile neantului se nase lumini, părinții dorm în paturi și în cîmțire, un vînt ce pleacă de la noi înmiresmat cu fin și soace de porumb doarme cu capul îngropat în bancurile de nisip din Asia, înțerii de oțel plutesc deasupra caselor, dar nici un cîntec, nici un fel de cîntec străin nu poate ajunge pînă acasă, ori unde pleci ori cînd te-ntorci o grijă unică și mare: casa părinților să fie-ntrăgă, vremea părinților să fie largă, gîndul părinților etern.

Imaginea pămîntului acestei semînții răsfrînt în oglinda apei vremii și colo în adînc toți morții noștri strînși în adunări imponderabile, rîmăși incremenți de-apururi în raza gîndului ca sus pe podul vieții să se păstreze tainele ce ne păstrară.

În toate timpurile soarelui, în tot cuvîntul care nu mai moare să îi mereu acasă înseamnă a fi mare.

Gh. PITUȚ

OAMENII PE CARE-I AȘTEPTAȚI

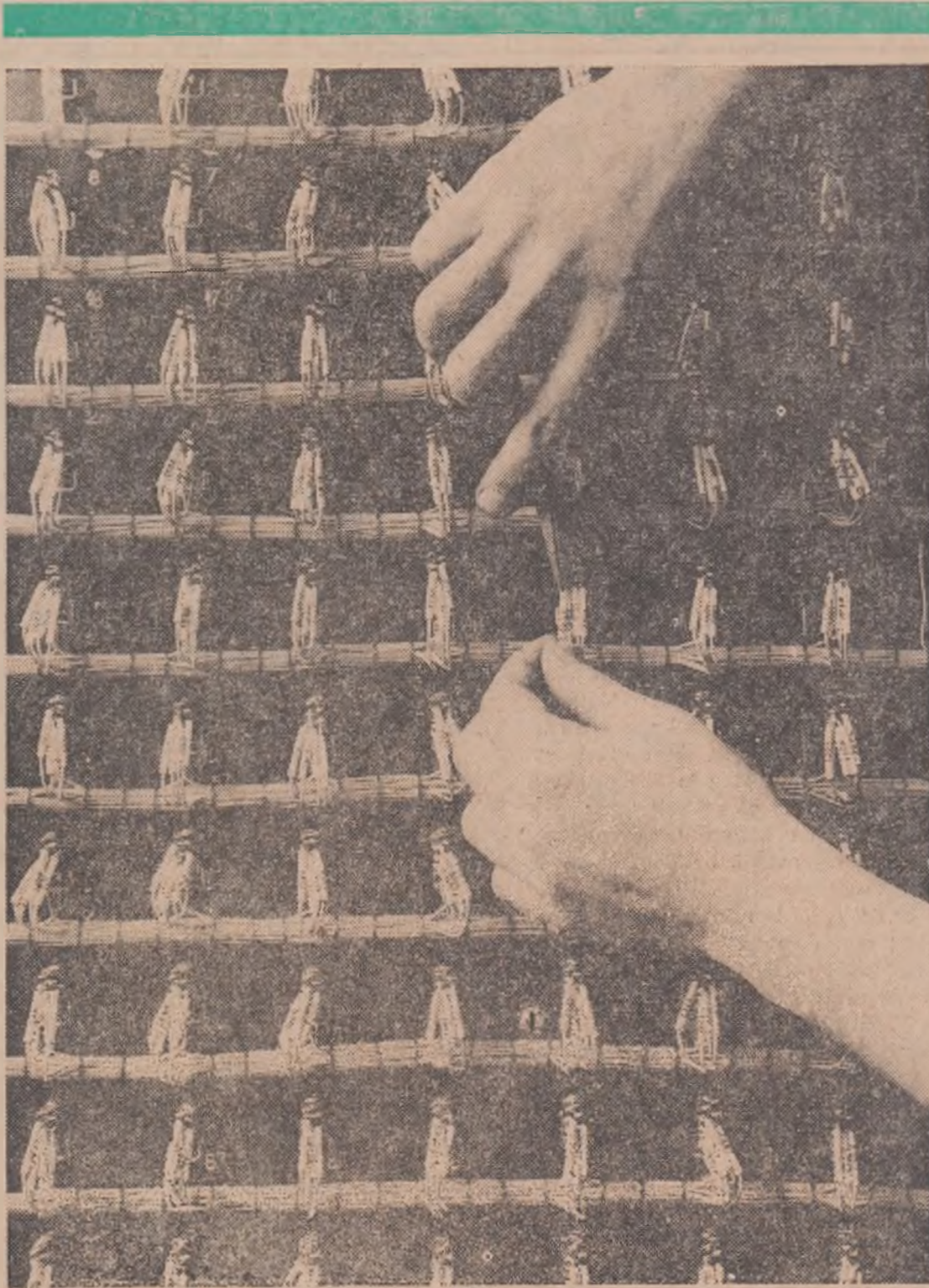
Oamenii pe care-i așteptați, oamenii dumnea-voastră, șosec mîine dimineață-n zori, pe răcoare. Șase, vi-i spun pe numele mic, Ghe unu, Ghe doi, Pătru, Ilie, Visalon, Păvăluț. Nume de țărani. Copiii — unsprezece, Liviu, Doina, Septimiu, Dan, Daniel... Copiii o să treacă pe-aici, mai tîrziu, spre sfîrșitul vacanței. Nepoții — patru, în căruțioare, pe lingă, pe sub, cum cum poate... Mobilizați o fanfară, merită. N-aveți fanfară. O orchestră. N-aveți orchestră. Măcar un acordeonist și doi violoniști Ghe unu se dă-n vînt după acordeon. N-aveți violoniști, iar acordeonistul e plecat în concediu, m-am lămurit. Nu chemați pe nimeni. Și nu cumva, doamne fereste, să vă țineți de coada lor. Să-i dădăciți. Să, mai știu eu ce. Se descurcă și singuri. Au ieșit pepenii verzi. După un drum lung, Visalon o să cumpere șase pepeni verzi, și-o să facă cîștie. De asta sint absolut sigur. Un început se cere sărbătorit. Apoi, sint tot atît de sigur, o să doarmă pînă la prînz. Prima lor amintire comună datează din urmă cu douăzeci de ani, chiar în vara asta se mplinesc douăzeci, și e de spalmă. Săpau toți șase un șanț. Aștea meserie știu, aștea făceau, cu respectiva tragere de inimă. Săpau pe ploaie, pînă cînd ploaia, parcă avînd ceva anume cu ei, i-a gonit sub un copac. Acolo, Ghe unu, zgribulit, avea chef de-o țigare, i-a dat o țigare Ghe doi, dar foc n-avea, nimeni dintre ei n-avea. Și-a tuncu a trîsnit în copac. Era un copac înalt, mult mai înalt decît cei din jur, iar ei nu-și iartă nici azi prostia că s-au adăpostit toc-mai sub cel mai înalt, a fost ideea lui Ghe doi. Ghe doi a dat vina pe Ghe unu : Dacă nu cerea el un foc, nu trîsnea. Ghe unu a hotărît să se lasse de fumat. Cînd te-ai certat prima oară, Pătru, care n-avea motiv de ceartă, a ținut să facă rost de unul : Nu-i de mirare, a zis el. Cine sinteți voi ? A tunat și v-a adunat... Cearța s-a prelungit o noapte întreagă. Spre dimineață, Ghe unu a spus : N-a tunat, măi. A trîsnit. Nu-i totaia. Ghe unu ține să pună lucrurile la punct, de cite ori e nevoie. Dintre toți, în douăzeci de ani numai Visalon a fost eroul unei întîmplări neobisnuite. Cu trecerea vremii, întîmplarea s-a demontat, iar azi se-ntoarce împotriva lui, prilej de sicand. Visalon a stat săisprezece ore în apă, pînă la gît, într-un costum care nu era de scafandru, dar semăna. Așa i-a cerut un maistru, să stea acolo și s-apece o pompă, cu mîinile, cu picioarele, să pompeze apa, că altfel... El n-a mai întrebă dacă-i dă primă, ori nu pentru treaba asta, și nu i-a dat. În timp ce Visalon se chinuia cu pompa, ceilalți îl încurajau de pe mal, țîn-te bine, mai cu nădejde. Ghe unu îi ducea mîncare. Ghe doi îi ducea țigările. Păvăluț, cîte-un pahărel de rachiu. Săisprezece ore. Absolut necesar ca Visalon să stea acolo. Visalon, și nu altul. E o namilă de om. E și isteț. Și scria, și isteț, asta s-a văzut mai rar. Au scris despre el la gazeta de perete, dar primă nu i-au dat. A trebuit să fie solidar cu ceilalți. Din pricina ploilor, n-au putut să-și facă planul, din pricina ploilor toate le-au ieșit pe dos, din pricina ploilor Visalon era cît pe-acel să mai stea săisprezece ore în apă pînă la gît, dar în ultimul moment s-a găsit altă soluție, pe-atunci era greu cu soluțiile. Cu Ghe doi a fost o poveste mai oarecare. Ghe doi și-a cumpărat două biciclete. Prima — de bărbați. În trei zile, a intrat de trei ori cu capul în gard, trei cucuie. Și doar i-au spus : nu merge pe lingă garduri, ca bețivii ; ar fi

mai bine să ieși pe cîmp, undeva... A doua bicicletă, de damă. A vindut-o și pe asta, două trei zile. Ghe doi n-a izbit să se țină pe bicicletă. Ceva de necrezut. Pătru s-a exprimat astfel : te trage capul într-o parte. Nu, pot să merg pe sîrmă. Și Ghe doi a mers pe sîrmă, ca și-a de la circ. Dar pe bicicletă n-a fost chip. Ghe doi a fost prinut dintre ei care și-a cumpărat mașină. Carnetul de șofer din primul foc. Nici o amendă. Nici un morcov deranjat. Și-n mare taină a încercat din nou bicicleta, boala lui, iar a intrat în gard. N-a vrut să recunoască, dar se vedea după cucuie, N-au șef. Oricare dintre ei ar putea fi. Cînd e nevoie de-o semănătură, semnează Pătru pentru sef. Ii găsești acolo unde se creează peisajul de beton și de oțel. Patru, cînd ani într-un loc, Calabaleu, și mai departe. Pe-aici am trecut noi. Noi, și încă mulți... Intrebați de ei : Ghe unu, Ghe doi, Pătru, Ilie... Dacă nu sint acolo unde-i căutați întîmplător, o să vi se indice locul exact. Se știe unde sint. Cel mai în vîrstă dintre ei — Ghe unu. Dar pînă la pensie, mai are paisprezece ani. Încă trei etape. Numai duminica n-o să-i găsiți împreună. Duminica nu, că duminica se ceartă. Din mai nimic, ca să fie supărarea mai mare. Ti-am spus să n-o luăm pe drumul ăsta, că s-alege prafu de cauciuci ! Tu ai vrut s-o luăm pe aici. Eu ? Tu !... Nevastă, hai acasă. Lasă-l pe domnu' să se ducă singur. Și-n ziua aceea, în duminica aceea — nu-și mai vorbesc. Nu, nu, cu măruntisurile n-o scot la capăt. Și-atunci, de simbătă de pe la cinci, se risipesc toți, care-nco-tro. Luni dimineața își string mîinile și se bat pe umăr : Așa, mă, așa ! Apoi trec cașu la rînd fără să-și mai spună nimic. N-au vreme, sau n-au chef. Povestea cu trîsnetul, din urmă cu douăzeci de ani, circula, circula mai repede decît ei, ajunge peste tot, înaintea lor. A tunat și i-a adunat. Și de fiecare dată, Ghe unu precizează : A trîsnit. E cu totul altceva. Au faină. Atrau glumele. Pătru adună toate glumele ne socoteala lor. Ne-au ieșit vorbe, mă. Să iasă. Nu oricine își poate permite luxul ăsta. Să se știe că am trecut pe-aici. Se știe : au lăsat amintiri în fier și beton. Prima generație de tehnicieni. Sint numai douăzeci de ani de cînd cu șanțul acela. Atia meserie știu, aștea făceau, cu respectiva tragere de inimă. Un acordeonist ar face minuni. Ghe unu se dă-n vînt după acordeon. Și pe asta a încercat-o. Sapte luni a luat lecții de acordeon. Și n-a mers. Cu hidrocentralele, cu coloșii de beton și de oțel e altceva. Merge. Cu acordeonul, nu. Și-aici e durerea Măruntisuri, soune Pătru. Nu ne reușesc măruntisurile. Pătru a intrat în patima filateliei. Patimă, de-gaaba, că tot nu se descurcă. Înco-ră, scri-le. Dă la schimb tocmal ceea ce n-ar trebui să dea. S-a lăsat păgubaș, demult. Măruntisuri, soune Visalon. Dă-le acolo de măruntisuri. Oamenii pe care-i așteptați, oamenii dumnea-voastră, șosec mîine dimineață-n zori, pe răcoare. Șase, chemați-i pe numele mic. Și-o să stea aici patru, cinci, șase ani. Nu se grăbesc să vină, nu se grăbesc să plece. Înaintea lor a ajuns povestea aceea cu trîsnetul. A tunat și i-a adunat. Nu, o să precizeze Ghe unu : A trîsnit. E cu totul și cu totul altceva. Visalon o să cumpere șase pepeni verzi. Un început se cere sărbătorit.

Nicolae TIC

„De la înalta tribună a Congresului, vreau să exprim chemarea pe care partidul nostru, masele largi ale iubitorilor de cultură o adresează romancierilor, poezilor, dramaturgilor, muzicienilor, artiștilor plastici, interpretărilor, tuturor creatorilor de artă. Ceea ce vi se cere, tovarăși, este să pătrundeți în adîncul existenței poporului și, înțelegînd năzuințele sale, eforturile și lupta sa eroică, să înfățișați grandioasa frescă a României socialiste. Partidul nostru este adeptul adevărului obiectiv nemistificat, partizanul înfățișării veridice a realității, alit cu luminoșie cît și cu umbrele ei. Redați prin graiul minunat al artei freamățul creator al poporului care, transformînd prin munca sa eroică înfățișarea fărîi, se transformă pe sine însuși. Nu uitați niciodată că menirea artei noastre este de a înobilă omul, de a-l inspira spre noi fapte mărețe, spre realizarea idealurilor socialismului și comunismului!”

(Din Raportul C. C. al P. C. K. prezentat de tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU la cel de-al X-lea Congres)

Imagine industrială

Fotografia : GH. VINȚILA

(În paginile 2—7 de același autor)

OVIDIU GENARU

RÎUL, RAMUL...

Elogiu

Sint pe un fărîm unde toate capătă elogiul tinereții, mai iscusit în triumf, O, ca glasul lui Ștefan !
Și lucru merge singur spre luci, E un semn să-mi bat chipul pe monede căci voi îmbătrîni într-o țară ce izvodește din sine !

Tînără iarbă, noi trecem ca vîntul slobod peste șesurile de coifuri, de arme, cu-n mers reavăn de șlefuitori ai propriei noastre cărni și idei de bine,

În lanuri de maci adormiții ce și-au dorit un lăcaș roșu la umbra acelor greieri ce cîntă seara în sandava frumoseelor !

Dorul

Povestitorule, ieși din forma ta de stelă funerară și spune-ne ! căci un jar fără materie (nu-i apă nici sin bine cumpănit de perechea lui) îl paștem ca armăsarii spre lepădarea pieilor învechite

la jîndul eternei căsuțe albe depe colină, acrotite de fulger, de frunze, de var și de ciinele zăpezii... iar tu, plugar prin roua anului, vizionar al dragostei de plai, sporește-ne luna prin fagi, Sint privești alit de bine tesute pe briul omului, (om ca miel sub curcubeu, după o prea frumoasă ploaie cu meteori pe-o vale ancorată-n munți) Sint imagini de păpuși de lîn ca leteasca-nchisă în sticle și uitată în calendare, și sint miriști unde Caloianul e mai mic ca lăcusta și cununii sub luecătăr untos cînd cobza plîină cu vin se-mbată la pulpa miresii, la poalele căzute ale unui fum de piine... O, și nu le uit cînd în leagănul lor barza mi-adeuce întiul strop de lapte,

Pridvorul

În pridvor stăpînește Cina de taină spre fericierea locului ales. «Te vezi intemia din tractul străbunului tău.» Seara fum de vile amărui și-o veste s-apropie, copilăria mea e-n cuib, în primitoarea orbii sub strigățul verde, printre pitici casei, paznicii și prooroci de-o zi, copilăria mea e-n floarea săpunului de seu ce-o șterge o pală de cînepă de pe obraz... Somnul e-n lună și patru vînturi de lemn trafat de meșteri înaltă pridvorul, Casa omului e-un noas de rugăminți de pace și-n ogrădă-i crește borangicul și piatra de sare... Ne vom mai naște odată printre aceste averi.

Riul, ramul

Povestitorul vine călare, trece, se duce prin scoica urechii și zice : riul, muntele, ramul ! sint cărțile voastre deschise !

Filozofii

Și filozofii de răs_pîintii, cu oceanul atent, ridicînd toiagul unui popor statornic ce-și poartă mesajul cu mîndrie, arată, o cale ce-i a viitorului...

Plaiul, fîntinile

O plai, puterea de rod țî-o cîntă cocoiși cînd libelula paște în zori lacrima Luptătorului... Eu am dormit ! Sulița griului pe pieptul meu, duios semn de treste morminte și de bărbăție, Plaiul e-al acelei semînțe enorme în care omul tresare gol, cu tot hamul lui de vene marine și cu încălțările lui de oțel, de nouă oca de oțel prin istorie, O, coline, suflate cu aur, din pieptul unui zeu de ceramici ! Aici e și privighetara, caleașca unor nopți instelate, lingă noi, spre-a urca în anul ce vine o mai spornică avuție și zestre... anul zboară din făt în frunză ca raza între oglinzile Domnitei, Mă voi opri la această fîntină ce singură și-a ales locul în cîmpie, cum singur un colind și-alege lampa și fereastra

«Bună ziua, îmi spune, și bea-mă, sint fecioara ta, păcătuiește spre viața continuă ! Salvare nu-i de-a muri, chiar sora-mi, Troița, a-nflorit la cîntecul tău de om ce-și știe rostul.»

Plai, noi te hrănim, cîmpie purure ; nu plugul face recolta ci roditorul scut.

Și crîngul, și crîngul cu pana verii în cioc ascunde principii rodirii, toți sintem crîng, iar lampa ca o stamină a zilei e printre noi.

Cetațile

Sub cetățile ridicate în vînt (largi plămuri trufăse), cetățile scuturate ca floarea-n argile ; voi urca trepte pînă voi îmbătrîni, pînă pruncii mei gemeni, ce-mi seamănă, vor vesti o vreme de astre-n răsadnițe ; n-am vîrstă, sint o cronică vie și multele mele foi immaculate vor scrierea voastră, La ferestre cu cap pur, e piscul unei fapte de dragoste ce n-a ostenit prin odăi... Tot căi de piatră, albăstriri de asfalt afit de schimbate după cum te privești într-o prea răcoarășă dimineață citadină ca gîtul de lișiță... apoi tacimurile de alpaca sub policarele stinse, investmintarea aripei, ușa și urarea de-nlocare c-o piine sub braț, răs_pîintile bine încorselate-n ciment : e osul de frunte, femurul și bazinul așezării noastre ce crește ca o pată de petrol în mare... Sporii lumini ! pînă voi pune limba pe filamentul unui oaspeți, cu bocancii roșii, să intre pe porți ca-ntr-o deschidere de carte așezată-n picioare și legată în vîjelelul cel mai gras !

Intrați, fii risipitori ! aici sint cereștile cupatoare de piine și abatoarele îngăduite, lucrătorii în cifre de fontă și-n litere de cîres, cîntăreții loiali ai bucuriei ! Și marile preparatii de hoteluri și utilaje de aur și aramă deasupra cărora se ridică aurora unor sudori libere, iar Obștea veghează la înălțare !

Basmul

Ieși, lîmir, din calcare și mai leagănă-mă pe caii tăi întru toi ideia fugii pe plai, Copilăria e-o plantă ce-a adormit ca un călăreț pe un cal îngropat în vremurile vechi... și basmul, și basmul șoptit la Rusalii picură din Cerb și Dafin... O, voi surori măritate cu Vințul într-un înfiorat ținut de metamorfoze și la-ndemina lui Barbă Cot, unde Zmeul citește terparul pădării... Noi n-avem o religie, noi povestim spre alungarea pulberii... Aripă, largă, aripă deasă, spor la capite spre-a bucura un cap de copil somnoros asemenea unei rați de car uitat în hambarele împăratului... «Îți voi da un pumn de țăratec să mă vorbești de bine !» Căci basmul e șiîndrila albăstră a casei noastre ce se visează mierlă pe plai !

Măiastra

În vara aceasta de renaștere, acest loc tresare pînă-n cărbunii și petrolul Visătorului ! Și familia mea aleargă c-o fructieră în mîna spre fîntina tinereții ; priviți la Măiastra ce-și scoate puii în muntii rodnici voastră clarvăzătoare straniu popor ce vîește în rîuri și ramuri... Rezemați de poduri amfibii, de oase trecătoare și de bornele unor hotare virgine statornic legile unde omul este tot în grația zeilor îmbîlînzii,

Scribul

Pregătește-te, Scrib, să-nsemni, liberă odaia ta umbrită de miorotice cărți cum argila se purta aseară ca o femeie frumoasă ! «Voi naște strămoșul meu, spunea. Aceste auguste sărbători îmi sint marore, și voi naște propriul meu viitor... sint sinceră, crede-mă și înseamnă !»

Patria

Doar fie tot și totdeauna fie
răsufletul și umbra cit imi îi
înzăpezindu-mi fruntea înălțată
la ceas nocturn în marile țării.
Și ce profund te simt și cum mă strigă
silabele din versul care-ți cînt
și mă gîndesc că nu-mi ajunge-o viață
să te iubesc deplin și mă-nspăimîni,
Cît de fierbinte singele-mi scaperi
și cît de plin nevrednicul meu trup
îl știu îmbalsămat în zări solare
cînd rîndu-se în roditoru-și stup.
Că totuși din tot renaștii în mine
mă ocrotăși din creștet la călcîi
lăsîndu-mă să trec prin mătăsuri
ca îngerul în aerul dintii.

Întîmpinare

Ca veșnicia bronzul svicnește în statui,
aud finitini cum ruga și-o îmlănesc răcute
la ceasul cînd pămîntul din ăgerile lui
învrednicește stele și alăptează cînt.

Ca mult răsună doina și florile vibrează
în aerul ca sticla de pur, cînd se urnesc
bătrîni mînji din lava fierbinte și scandează
în catedrala lumii, ecoul românesc.

Desfășurăm ștergare pe funci. Cu abur
moale
desfacem piinea sfîntă de ospetii și vin,
sorbim nădejdi din aspre, neamăluite oale
cum ne sorbim puterea din fiabral destii.

Ca la cînstire steaguri am prins sub grînda
zării
să luminăm zenitul de-aici pînd departe
și celui mai de seamă dintre băbușii țării
ii dăltim în inimii silabe de memoare

Clipă sărbătorească

Rod de iubiri, trezorerii de spice
spre mînji cu profil surzător
în care stă lumina să-și ridice
un steag de biruință și de dor.
Și-un cer de ochi, de Voroneț abastri,
peste cetăți sublime de beton
egal, cum peste cel mai umil costur,
purtînd înmiresmarea cu oaze.
Și primenii străvechii alai dămle
urcat pe umeri aspri de statui,
vestind adinc din tîlnice bătrîne
desăvirșirea frumuseții lui I

ION SEGĂRCEANU

La pragu-nalt
al dragostei de țară

La pragu-nalt al dragostei de țară
Mă plec adinc — cu dragoste doror
Acelor care trainic mi-l duror
Din cutezanța visurilor lor.
E pragul viu de cugețare dreaptă,
De demnă și continuă suită,
În care-atinșă, fiecare treaptă
E-o punte arcuită spre-mpăinare ;
Un prag la porți deschise-n viitor
Cu-ntrug trecutul rezem și pilastri :
Urcîndu-l, mă înundă cu culori
Destin de roșu, galben și albastru...

CONSTANTIN ȘTIRBU

Partidului

În fiecare pas i-o libertate
și-un zbor de melodii în tricolor
precum balada spîțelor se zbate
spre-un mare sens din vis, pînd la zbor.

Visul e aerul ce-n bob conturul
il dă în veri cînd pruncul fără mit
prin lan aleargă săgețind azurul
și-apoi rămîne-n spice adormit,

Se naște fericirea sub un steag
pus de partid mai sus de-orice cuvînte
ca apele ce către mări se trag
iluminînd fantastic înaintea.

CORNELIU COSMIN

O poartă

La capătul fiecărui izvor
îți zidesc cîte o poartă
din cele mai frumoase poeme
și călătorec înspre tine pînd cînd
cerul se prelinge în fluier
și Miorîța-ngenunche-n baladă

Atunci chem turmele
pe-o gură de roi
și le slobod în lumină să bea
sufletul tău
frumos curgător dintr-o stea...

TIBERIU DESAN

Trecuseră săptămîni de cînd se străduia
să realizeze ideea că va fi un om liber; pin-
dea orele, ultimele care nu-i mai aparțineau
încercînd o senzație de meschină satisfacție
la gîndul că cele ce vor urma, ori îl vor um-
ple zilele cu nimicuri în genul plimbărilor
în parc, unde va sta la taifas, pe teme,
bineînțelese politice cu ceilalți pensionari, gru-
pați în fațene cu vederi ideologice, diferite,
reprezentînd toate curentele filozofice, politice
și sociale, de la adepții vîetii patriamale în
vagaie conflict cu anarhiștii, culminînd cu
reacționarii care injură orice, fără a se gîndi,
numai pentru simpla plăcere de a perora, sau
dacă nu va avea chet de toate acestea va juca
șah cu nepotul său și se va lăsa din cînd
în cînd bătut, așa cum se cuvine unui bunic
adevărat, se va duce la cinematograful cu
„baba” de două ori pe săptămîna, certurile
dintre ei urmind să fie mai frecvente de
acum înainte, pentru că vremea vor avea bere-
chet, iar timp care-ți aparține înseamnă
libertate, dar tocmai libertatea îl neliniștea,
cu prima dată, ci era — a cita oară? — de
cînd lucrora să ajungă la un răspuns, în cel
mai bun caz imposibil de definit prin cuvînte.
Dăuse pe birou o vază gata să-și piardă
echilibrul, grație unui masiv buchet de flori,
surprinzînd la oare se așteptase dar îl emoționa-
se mai puțin decît ar fi crezut, mai ales că știa
cum se făc lucrurile acestea; îl vedea parcă
pe Trandafir Amescu, insul acela sound,
chiar și trist, cu eternul lui costum la două
rînduri despre care se putea iesne deduce că
a fost întors, pentru că buzunarul de la piept
se afla la partea dreaptă, cum mergea din
am la om împărțind tuturor explicații asu-
pra rosturilor subscripției, alergînd apoi la
florișoare cu fibrilele dăruite de colegi, însoțite
cu un oftet mai mult sau mai puțin discret,
fiindcă suspînăd la nivelul contribuției, ușor
consolat la gîndul că era pentru ultima oară.

Își pîmbă osten pe peneții biroului care-i
trecuseră priviriile timp de treizeci de ani. Își
cerceta colegii cu un aer amuzat și zîmbi,
cînd privirile i se încrucișase cu cele ale lui
Trandafir Amescu, omul acesta avea neavastă
în pragul bătrînetii, aceasta motivînd că vrea
să și renască viața alături de un ștab cu masi-
vă și sără, împlînd pe care Trandafir o
istorisise în zilele cînd soarele strălucise prin
geamul din spatele biroului sau infernalîn-
dău abelii, nimic delăsătorîndu-l mai mult
decît o să frumosească, pe cînd o vreme cu cerul
îmbălsămit de paci și crăpat de falgere îl făcea
ahti de vesel, înalt ajungea cîmar să spună
acestele pînăte, colorîndu-le cu gesturi de
cabotin, spre hazal nespas al ascultătorilor,
care în acele momente aveau brusca acces
de simpatie pentru Amescu, spre deosebire
de restul timpului, cînd îl trimeteau după
cumpărături și tot felul de comenzi, căro-
ra Trandafir le dădea curs fără să comente-
ze.

— Trandafir,
— Să vă las țigări, domnule Mătrescu?
— Nu. Vîno puțin.
Fără să clipească, Trandafir ajunse la biroul
lui Mătrescu.
— Mulțumesc pentru flori.
— Nu e meritul meu, spuse pe un ton de
sonor Amescu. Omul acesta avea un asemenea
fel de a vorbi, încît aveai senzația că veșnic
se scurta pentru ceva.
— E din partea tuturor colegilor.
Mătrescu se gîndi că ar trebui să facă ceva
pentru omulețul acesta transparent, cum îl
numea în gînd.
— Ce faci duminică?
— Prescutesc.
— Și după aceea?
— Acasă...
— Tot o mai aștepți?
— Vi se pare ridicol?
— Nu. Cine-ți gătește?
— Mănînc la cantină.
— Și duminică?
— Frogătesc și eu cite ceva.
— Vîno duminică la mine, după ce pes-
cuiesti.
— Și dacă între timp vine ea?
— Te va aștepta.
— Mulțumesc pentru invitație. Am să las
cheile sub pres. Dacă vine, le va găsi și va
întra.
— Trandafir, tu ce-ai face în locul meu,
dacă de mine ai fi un om liber?
— Eu cred că nu există libertate, domnule
Mătrescu.
Mătrescu îl privi cu interes pe omulețul
transparent.
— De ce crezi asta?
— Pentru că nu există nici non-libertate.
Nu mă refer la libertatea socială. Omul își
este lui însuși rob și liber față de sine.
Mătrescu își spuse încuiat că el nu s-a gîndit
niciodată să formuleze un asemenea răspuns.
— Deci vii duminică?
— Da. Poate aduc și pește.
— Și cu vinul meu, va fi strășnic.
Ieși în stradă fără să-și ia rămas bun de
la nimeni. Se gîndi să treacă pe la o cofe-
tărie, să-i cumpere Xeniei o portocală. Baba
se va bucura mult. „Baba” îi spunea anume
în gînd, cu un fel de duioșie pe care Xenia
n-ar fi înțeles-o niciodată.
Era cam pe la ora amiezii, uititoare pen-
tru el, care nu fusese de multă vreme pe
stradă în acea parte a zilei, surprinzătoare
prin numărul mare de oameni populînd
strada, grăbiți, calmi, indiferenți, ba peste
toate acestea îl nedumeri un bețiv adormit pe
scara vitrinei unui magazin și se întreba de
unde a avut omul atîta timp și ce înțelege
el prin libertate, de vreme ce întreaga zi îi
aparținea, dacă nu cumva furase acele ore de
unde va sau dacă pur și simplu nu găise un
mijloc jalinic, dar sigur de a-și aparține.

Alunecau nori stufoși pe acoperișul orașu-
lui, gemînd sub povara tramvaielor, mașini-
lor și asfaltului, asfaltul fiind la urma urmei
cel mai odios mijloc de a sufoca pămîntul,
copiii traversau primejdii drumurile us-
cate, tipînd în aerul infectat de smog, frunze-
le copacilor de la marginile trotoarelor
ca niște oaze de verdeață prăfuite, vrăbii,
nenumărate vrăbii nedumerite și statornice
în cuiburi atacate de sunete ucigașe. Dimbo-

aminări

vița leneșă și galbenă, tristă ca o fecioară
mînișă și Mătrescu se gîndi pentru prima
oară că în goana lor, oamenii uitaseră ceva
în urmă, ceva pentru care ar trebui să-și in-
toarcă privirile, sufletul și trupul, să-și ceară
iertare și abia apoi să pornească mai departe,
mai încet, cu teamă, atenți nu numai la ti-
pete, dar și la soapie.

Hotări să meargă pe jos acasă, pentru că
Xenia îl aștepta abia la patru, ora cînd
aproape toți locuitorii orașului sînt în stradă
și urbea seamănă atunci cu o gară imensă,
unde oamenii fac tranzit la jumătatea unui
drum între două puncte inscrite într-un sin-
gur cerc, în cadrul căruia li se împlinesc
uneori dorințele, pentru care se mizează de
prea multe ori pe eporile celorlalți, mulți ome-
ni preferînd să uite de propriile lor gră-
seli, fie din vanitate, fie din neștiință, dar
neizbutînd nici unul dintre ei să stîrbească
cîtuși de puțin ceva din armonia orașului,
crescut în ultimii ani ca un monstru sacru,
capabil de mult bine și mult rău, fiind dinco-
lo de aceste două lucruri care alcătuiesc,
poate, perfecțiunea.

Fusese atîta amar de vreme robul acestui
oraș, pe străzile căruia călcase cu umilință și
teamă, iar acum devenise dintr-o dată stăpî-
n. un stăpîn ros de curiozitate să-și cu-
noască domeniul și își spuse atunci că merită

tea să afle de unde l-am mai văzut și nu-mi
amintesc. Abia mai tîrziu, cînd mi se lim-
pezește memoria, îmi dau seama că omul
acela a trecut într-o zi în dreptul meu pe
troatar și memoria mea l-a reținut de parcă
mi-ar fi fost prieten.

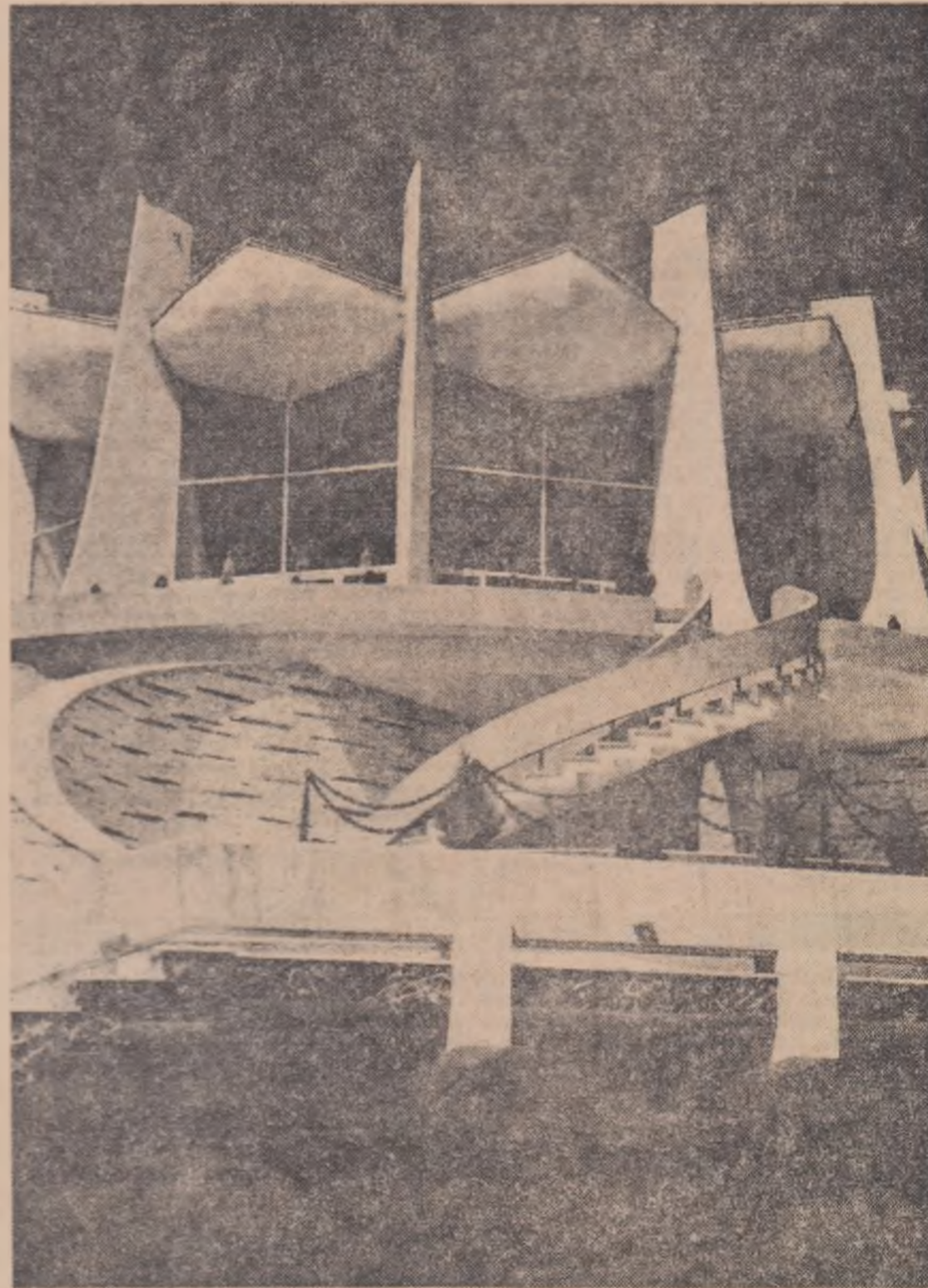
— E adevărat ce spuneți, se aprinse Sima,
dar de vreme ce memoria reține imaginea
unui om văzut o singură dată, înseamnă că
acela are o personalitate puternică.

Fără să spună nimic, Mătrescu începu să
cojcescă portocala cu unghile. Sima se sco-
toci prin buzunare, scoase mai întii un șterf
de piine intermediară, pe care o mută în-
tr-unul din buzunarele balon-seide-ului și apoi
izbuti să-i întîndă lui Mătrescu un briceag
vechi, în formă de pește. Mătrescu sfîrși de
cojtit portocala, o desfacu în două părți egale
și întinse proaspătului său interlocutor una
din jumătăți.

— Mulțumesc, bolborosi Virgil Sima, după
ce Mătrescu îi restituî și briceagul.

Mătrescu se gîndi la șterful de piine:
— De cînd sînteți singur?
— Acum cîinci ani mi-a murit soția. De
cancer... Dar de ce întrebați?

— Așa...
— Regret că nu-mi amintesc. Am fi avut
despre ce vorbi.

Imagine din Galați

să trăiești, nu pentru a viețui, pur și simplu,
ci poate pentru acele cîteva clipe cînd ești cu
moartea alături și ai atîtea amintiri, încît în
spațiul memoriei nu mai este loc pentru alte
și nici nu mai ai timp să le împarți în
bune și rele, iar moartea devine un exod
spre tăcere, o variantă care-i ferește pe ome-
ni de monotonie.

Cumpărare Xeniei portocala și grăbise
pasul, cuprins dintr-o dată de dorința de-a
ajunge mai repede acasă și de-a-i povesti babei
toate lucrurile acestea noi la care s-a gîndit.
Abia acum simți că este urmărit. Intoarse
capul și văzu în spatele lui pe insul acela
care îl cercetase îndelung la cofetărie. Ținea
pe braț un balon-seide care fusese cîndva
alb, părul cărunt îi dădea un aer oarecum
distins și îl privea în continuare pe Mătrescu.
Mătrescu mai străbătuse cîteva străzi, mai
privise de cîteva ori în urmă, dar individul
cu balon-seide-ul alb era tot în urma lui.
— Domnule, se întoarse brusc Mătrescu,
atît de brusc, încît urmăritorul aproape că-și
pierdu cumpătul, domnule, dacă aveți ceva
să-mi spuneți, iată v stau la dispoziție...

Și continua, vîzînd că celălalt tace:
— Numele meu e Mătrescu, Dar al dvs.?
— Sima, se recomandă timid omul cu ba-
lon-seide, Virgil Sima.
— Și ce doriți de la mine, domnule Sima?
— Iertați-mă, domnule Mătrescu, atunci
cînd v-am văzut acolo, la cofetărie, am avut
sentimentul că vă cunosc de undeva...
Acest Virgil Sima era atît de timorat, încît
Mătrescu îl absolvă în gînd de orice intenții
rele.

— Atunci, spuse el, hai să ne amintim
împreună. Am stat destul, ba chiar mi se pare
de azi dimineață cam prea mult. De unde mă
cunoașteți?

— Sincer să fiu, spuse Sima, nu-mi
amintesc, deși aș dori-o mult...

— Vă înțeleg intrucivta. Asemenea lucruri
ni se întîmplă tuturor. Am trăit și eu întîm-
plări dintr-astea. Văd cîteodată un om pe
stradă și mi se pare cunoscut. Îmi storc min-

— De cînd sînteți singur?
— Acum cîinci ani mi-a murit soția. De
cancer... Dar de ce întrebați?

— Așa...
— Regret că nu-mi amintesc. Am fi avut
despre ce vorbi.

om atît de cărunt și adus din spate ca Mă-
trescu.

— Stați la masă, spuse Xenia și le arătă
o masă lucrată grosolan, care era înfiptă cu
piciorarele în pămînt, în partea dreaptă a nu-
cuii, lîngă cotețul cîineului. Se așezară în ta-
cere și pentru că Sima nu mai știa ce să
spună, scoase briceagul și începu să-și cu-
rete unghile. Xenia veni cu două farfurii
aburînde.

— Mîncăți, spuse ea. Vă place ciorba de
perșoare, domnule Sima?
— Sînteți foarte amabilă, doamnă Xenia.
Și frumoasă. Sigur că-mi place.

— Frumoasă?
— Xenia izbucni în ris și Sima ca să scape
se repezi să înfulece din ciorba de perșoare.
Mătrescu minca demn, ca un înțelept, fără
grabă cum făcea Sima. Xenia aduse apoi două
farfurii cu chiffele marine, care intruniră
înaltele aprecieri ale oaspetelui.

— Dvs. nu mîncăți, doamnă Xenia?
— Eu nu pot să mîncîc așa devreme, spuse
Xenia și dispăru în dosul ușii cu multe gea-
muri.

Sima păstrase o bucată de miez de piine,
cu care șterse ultimele picături de sos.
— Mi-am amintit, izbucni el, după ce ter-
mină de mestecat miezul de piine.

— Mă bucur, se învioră Mătrescu. Vom a-
vea despre ce vorbi.

— V-am văzut o singură dată, acum patru-
zeci de ani.

— Dacă-mi descrieți împrejurările, îmi voi
aminti și eu.

— Nu aveți ce să vă amintiiți, spuse Sima.
Eu v-am văzut pe dvs. Dvs. nu m-ați văzut
pe mine.

— Asta era, se repezi Mătrescu, m-ați vă-
zut pe strada... Pe Sima îl cotropi iarăși ti-
miditatea.

— Nu pe stradă. La teatru.

Umorii lui Mătrescu se încovoară neobiș-
nuit de mult. Pleoapele îi tremurau ușor.
Pentru prima oară îl privi neprietos pe
celălalt. Își frecă ochii, simînd oboseală. În-
chise parcă o ușă între el și Sima. Oaspe-
tele își luă balon-seide-ul în brațe, sugerînd
că nu mai are de gînd să stea mult, dar con-
tinuă:

— Ați jucat atunci într-un spectacol cu o
piesă al cărei titlu nu mi-l amintesc. Dar
asta n-are nici o importanță. Chipul dvs. mi
s-a întipărit în minte. Mi-am zis atunci că
veți fi un mare actor. Mă pregătisem să văd
toate piesele în care ați jucat. V-aș fi ur-
mărit toată viața, fără ca dvs. să știți acest
lucru. Eu nu aveam nici o înclinație, trebuia
deci să-mi găsec un idol în care să privesc
ca într-o oglindă fermecată și să mă mint
o dată pe săptămîna că eu sînt acela sau cel
puțin să am convingerea că aș fi putut să
fiu. Asta m-ar fi scos din anonim, măcar
față de propria mea lașitate. V-am căutat
apoi multă vreme, ani în șir am urmărit afe-
șele teatrelor în așteptarea apariției dvs. Dis-
perat că nu vă găsec, mi-am zis într-o bună
zi că ați murit. A fost o mare pierdere pen-
tru mine. Nu am mai avut cu cine să vă
înlocuiesc. Iar astăzi, la cofetărie, am avut
senzația că regăsec un prieten din tinerețe.

Alter-ego-ul lașității mele. Poate că era mai
bine să nu vă fi întîlnit. Un om atît de mă-
runt ca mine trebuie să-și cultive iluziile.
Dar acum cînd vă cunosc, după patruzeci de
ani de la spectacolul acela și văd că nu vă
deosebiți cu nimic de mine, am senzația că
am trăit degeaba, că am fost toată viața un
om inutil...

— Nu există oameni inutili, bubui Mă-
trescu. Nici cîinii nu sînt inutili, urlă în con-
tinuare, arătînd spre Riki, care dispăru rapid
în colț. Tot ceea ce există folosește la ceva.
Nici muștele nu sînt inutile, urmă ceva mai
liniștit, privind spre o farfuriară a „Musca-
mor”, în jurul căreia zăceau zeci de cadavre
de muște.

Vru să mai spună ceva, dar cuvintele nu mai
veneau.

— Haide Sima, du-te acasă, spuse cu blî-
dețe Mătrescu.

— Vă rog să mă iertați, se scuză Sima, tre-
nurînd tot. Îmi pare rău că v-am supărat...
Se ridică.

— Nu m-am supărat, zise Mătrescu. Ce-ar
fi să vii duminică la noi...

O să vină și un fost coleg de-al meu cu
pește. Am un vin grozav. Xenia o să ne
facă ceva bun. O să mă stăm de vorbă...

Îl apucă de braț și îl duse la poartă.
— Sărutări de mîini doamnei Xenia, mai
spuse Sima, îmbrăcîndu-și balon-seide-ul,
căci începuse să pioure.

— Te așteptăm duminică la patru, îi strigă
Mătrescu din urmă și se întoarse în curte.

Xenia strîngea farfuriile.
— Te-ai certat cu domnul Sima? se in-
teresa ea trecînd cu mina prin părul lui aspru
și uscat.

— Nu, spuse Mătrescu. Pur și simplu, m-am
înfierbîntat și am țipat puțin. Să faci ceva
bun duminică. Vom avea oaspeți.

— Cine vine?
— Vine Trandafir Amescu și domnul Sima...
— Foarte bine. Dar ce s-a întîmplat? Ești
cam întors astăzi...

— Nimic, nimic... Poate plecăm săptămîna
viitoare din oraș pentru cîteva zile.

— Poate?
— Nu poate. Plecăm sigur. Avem timp
destul, mai mult chiar decît ne trebuie.

Și Mătrescu simți atunci că rămîne ceva
nelămurit, un răspuns pe care-l avea, dar nu
îndrăznea să-l pună în cuvinte, ocolînd în
felul acesta propria lui sentință în urma u-
nui lanț de amînări ce-i străbătuse întreaga
 existență. Împingîndu-și hotărîrile în pră-
pastia resemnării, cu acea liniște a omului în-
vins de ideea că fiecare zi trebuie privită ca
un eveniment, orbit de iluzia imensității
timpului, uitînd că viața se compune dintr-o
singură secundă și se trăiește pentru un sin-
gur lucru, altfel omul se divide în nenumă-
rate părți care numai laolaltă pot avea în-
semnătate, așa nefînd decît aidoma semîn-
țelor de pădăie, asupra căreia vîntul suflă
fără încetare, despărțîndu-le și îndepărțîndu-
le unele de altele, pentru ca să crească
în alte locuri cu speranța deșertă că într-o
zi vîntul va osteni să mai bată.

Spiritualele privelisti

Imi simt, ca-n pragul toamnei,
clădiți în clae snopii
Și peste bădăganul
— sortit de-acum spre viscul —
Rostogolesc pupila cu jindul unei dropii
Ce tainicilor holde le mai regretă piscul...

De-acum, veni-voi caii, cu rezele hoarde,
Trenind prin amintire
peste pământul trac,
Săgeți suierătoare, din goană, să-și încoare,
Innegurind simțirea și cerul meu posac...

O, am visat din mituri istorii vechi s-acumul —
Născut printre aceste clătinătoare mări,
Pe unde sinu-și saltă din lan
rotundul tîmul,
În care-nțepeniră străbunii mei, călări...

Mă trag din amazoane războinice și demne,
Cu fița dreaptă arsă — feșită pentru arc —
Și-am supt din fița stingă — a inimii ! —
Pesemne,
Prin care, pînă astăzi, mîniile-și descarc...

Străbuni mi-or fi romanii
din Ordinul-Evestru
Strălucitori în fală, pe telegari buiaci,
Pășind peste Danubiu — cu caii în buiestru —
Și nechezind a luptă spre căldreții daci ? !

Or, poate — dintr-alteea nostalgice semînții
Ce-au îndrăgît cîmpia, din sbor, fără hotar, —
Descălcați din vînturi, mi s-au legat pînții,
Să fiu-firziu-urmasă vr-unui hîrsut barbar ? !

De-aceea, poate-mi place
cu plefe-n vînt să vîntur

Și fumul de țigare să-l sfîșii, parcă-i ham,
Și dăruit acelor străfulgerate-avinturi,
Să-mi amintesc din goană, de zvînturatu-mi neam

O-ntoarcere la făruri mă bîntuie de-o vreme —
Cîț încă-n vînturi coama-nfocată mi-o mai port —
Desprins din herghelja fugacelor poeme,
Cîț încă jarcul vremii acestea-l mai suport !

Nu-i a visa nimica în viața asta, numai
Dac-or să-ți vie-aproape olimpicii trapași,
Iar zina constelată — al cărei vâl ca spuma-i, —
Din tropot, te va smulge în sboruri năvăș !

Așteaptă-n van — troițe pleoștîță la răs-pinte —
Fortunei nemiloase să-i treacă brișca-n sbor,
Cînd bicul ei de flăcări te va-nspica pe frunte
Și roata ei vîntoasă va trece-amăgitor !

Ci orbitoarea fée — care ne soarbe ochii
Prin suiele tentaculi ale ocelui cînt —
O clipă se năzare, cu cometoase rochii
Pe zare despletite, pierind ca la-nceput...

Rămii cu mîntea oarbă, cu stînsle găvane
Și pulberea te-nfășe, răpus, într-un cearsaf,
Cum sumbra crisalidă a unei lîghioane
Care visa să sboare, cu-arița frîntă-n prof...

De nu cumva, o vreme, ai să-mi simți cum zbate
În inimă copita, potcoava-nflăcă-n calb,
Accelerind în hohot torentele-nspumate,
Cometa mult rivniță lăsîndu-te ca orb !..

INTOARCERE LA ȚĂRM

Si ce pieptos al'tădă, ca învăscut în rază
O pietose soară pe piept visai că ai,
Să împietrești cu ochiul egida cea de groază ! —
Azi, coastele-ți stau frînte sub fulger
ca un pai !..

Cu firava ta mină zmuigînd, ca firul ierbiț,
Visai să-ți treacă friul zeita-n palma-ți grea,
Spre glorioasa culme învăpînd superbii —
Mai certa, mai cîertă pîrîndu-ți goana ta !

Picioarele-opînite în arca sburătoare
Să-ți stea ca rădăcina înfiptă-n solul trac,
Cu brațe-nrămurate precum un rug în soare,
Prin cosmicele puste sburînd ca un copac !

Visam să-i fur din grajduri trapașii lui Apollo —
Precum culeșătorul meu țiz Bellierophon
Rostogolindu-mi carul prin cer — de colo-colo —
Să tulbur tot Olimpul, pe însuș Zeș, din tron !

Behuriene turturi ! O gloriu elemere !
Amăgitoare treceri prin spulberatul cer !..
Te-ai stîns, topîndu-ți ochiul ca steaua care piere,
Zobit în praful de stele, ca-nfrîntul Lucifer !..

Te vei nălța lu, oare, în oarecînd al'tădă ! —
Cu floacă-nțepîță în repeșii amnar,

Cu aripa de paș zburînd învăpășată
Din stînga mea cenuse, făcoasă Phénix,
iar ? !..

...Oniric mă cuprînde a disperare-acută
Ca Dunărea mă-nvălbur și pulsu-mi nesupîn
Cu bratu-mîns, cu palma ce prinde marea-n tîm, —
Ca delta care-mplîntă trîdentul lui Neptun !..

Trîndu-te, prin secol, cu lege te de clipă,
Printre cîlinii stepei ce te zmulgeau-întî,
Cădeau pe brînci anemic, pîrîndu-ți că se surpă
Cu amărul, cu cafal, cu solău, vegnicii...

Prin dune-nvălurate pierzîndu-te cu totul —
Cu trîntarii brusturi neosebit la chip —
Olătră cu clăntii, în scălbăzînt mîntii
Trudînd osoase brate prin valuri de nisip...

Clăbetele aglode a ochilor, multiple,
Reverberau lîuzii — fele morgane-n zări —
Cu bănuite vâluri ca-n apa unei pîcle
Neclarele meduze baltîndu-le-n spînzii...

O, Marea ! Marea ! Conștientare scalcă !
Sunăți cîntați, obacale de nătru și azur,
Lăptoasa-nchipuire a stîncii de doicd
Din care-am prins putere și-am împîntit contur !..

Maternă-mbrășare — cavou matern și cîntec ! —
Cuprînde-mă, m-adună la primitoru-ți sin :

Al morții și al vieții — primordiul cîntec,
Cum Romulus și Remus la pieptu-și se-mpreun !..

Lupaica mea iubită — cu bîntuiri de dogoare,
Mă-ncolăcesc la sinu-și, stîcîndu-ți ochii reci,
Si pîrînit de geruri și degerat de soare,
La stîncii țîți tale m-as culcuș pe veci !..

Sorgîntele-nțepenite de alge și de stele !
Cleasidă tuleră a ciclicelor vieții !
Ocean și Cer — cupole ce-și picură-nire ele,
Ca al'tă-și sin în-al'tul, încoalea cea-o aveji !

La tine — Alma Mater — cu zdrențurite plete
Cu stîntecare cărnuri, cum astrii-n cer se rup,
Mă-nțorc, zobit în țîndării din slăvi, ca un erele
Să-mi rețapești plămada și să-mi închegi un trup !

Tu, singură-mplînește-i nătmuririi mele
Afundă-mbrășare de care-s nesătul —
Iuzia mea ceră că sint fecior din stele,
Din astrele-obisale pe care le aduși !..

Trimite-mi caii-n spume, să-mi iasă-nfîmpinare,
Zburînd marea-n brațe, la fiul tău pierdut !
Ca un lcar zburdănic, m-oi prăbuși din soare
Să-ți cad — înfrînt — la pieptu-ți
de mamelon scut !..

ROTONDA DE LA TOMIS

Arheologului dr. Slobozianu
Jur-împrejur, în grea rotundă,
Ca e brăncușiană vatră

Druidic cresc butuc de piatră
Durînd prin timp cîntita frondă
De helge sfîncă, or mulătră...

Al'tea mii de ani olătră !
Îngrămădite-n neorîndă,
— De melci prelinse, ori de daltă —
Sint marmori dintr-o lume al'tă
Spre-n care mîntea-mi se culundă...

Cu ghiara-și scrijelăși, Natură,
Pe unde, lin, umanul deget
Amorului i-a dat contur
Și viață hărui-n sculptură,
Pe zei fruntîndu-i fără preget !
Păstrează-n piatră mărturie
Natură, Om, și Timp

Frînturi din antica mahie
Istoria-nturnată mie
C-un abator de blocuri rupe...
M-așez pe-o marmură obloangă
De seculi prînsă-n mușchi subțire :
Un scîț, un grec sau o romancă
Au stat, cîndva, pe-această bancă
Scandînd o stanță de iubire !
Destramă, Timp ! Eol, șoptește,
Prin arbori noi scrîndu-ți sborul,
Că-n tot ce știi tu, pîrînteste,
Din ce se surpă-n vînt, or crește,
Rămase trainic doar amorul !..
Stau capitulurile-n horă
Jur-împrejur și le contemplant
Coloane dirze-ntr-al'tă oră —
Din timp ce amintiri devoră —
Drept, evocînd solarul templu !
Romane și grecești inscripții
Zabite-n vechile altare
Destramă stihuri funerare,

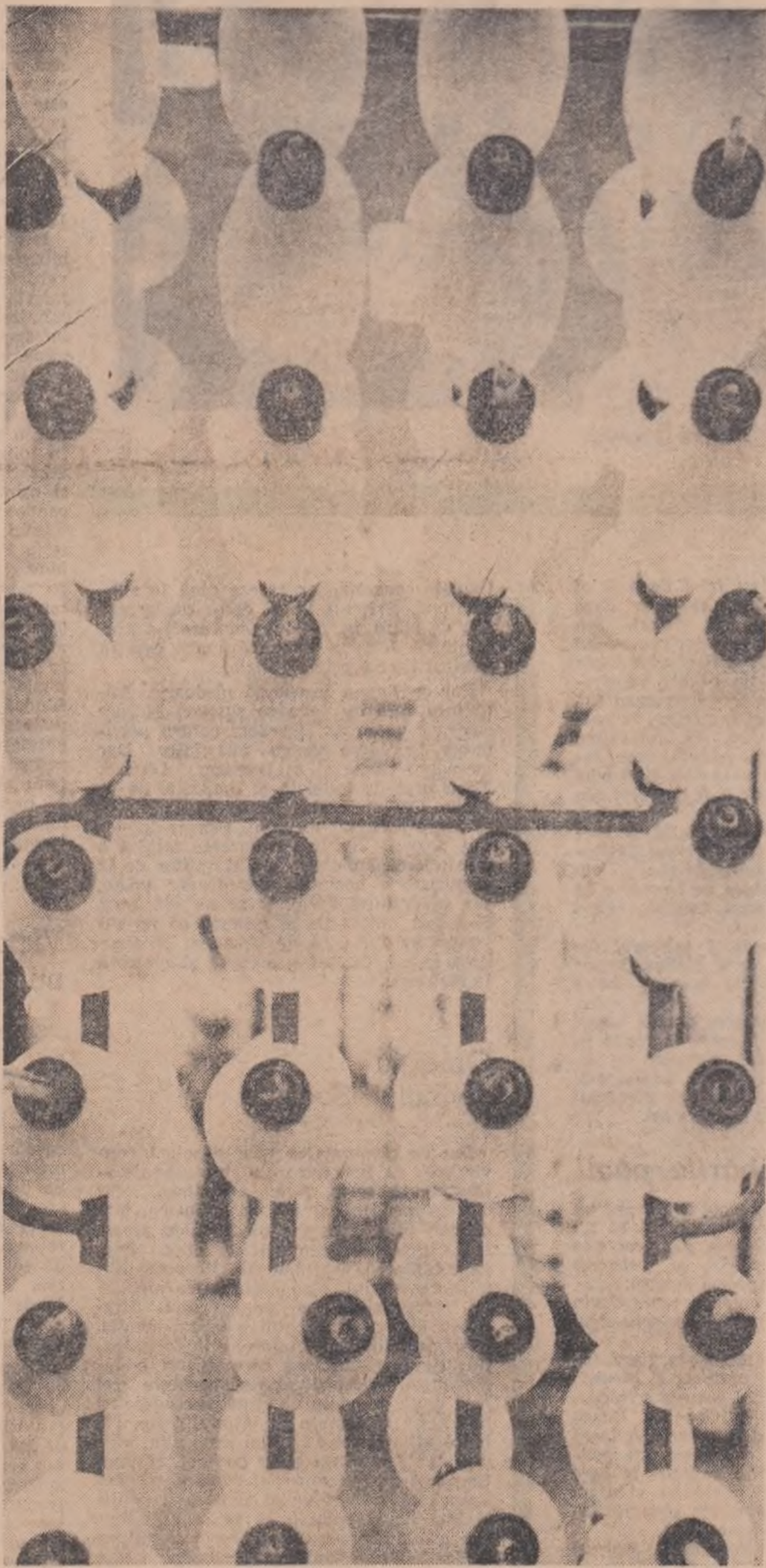
Pe unde traci, geții, scîții
Dormeau în tîmuli, de-a călare...
Dezbînă, Timp ! Eol, șoptește,
Dă arborilor noi răspunsul
Că-n tot ce știi tu, pîrînteste,
Din ce se surpă-n vînt, or crește,
Rămase trainic numai plînsul !..

...Te-ai stîns, Caecilia — Artemisa
— Frumoasa lui Perint, fragila —
Și a lui Andrys, tu, Kirilla,
Pe unde-ncolbură scrisa
Nisipul, vînturile-argila...
...Cirillus — prunc iubit ! —
tu, ramul
Lui Bessius — cîrmaci de navă —
Ti-ai frînt mlădița ta firavă
Curmîndu-ți stîrpea ta

Ce străduia prin tine-n slavă !..
...Te-ai stîns și tu, Pompeius Falco
Din Moesia — guvernatorul
Sub care-ngeunchea poporul !..
Tu, țarcă, amintirea-i calc-o
Cu negru-ți giulgi flambîndu-ți
sborul !..

Memorie — ce stai de strață
Și nu lași sufletul să piară —
Arată-mi lacrimala glajă
A unor dăhuri ce prînd coajă
Și într-avea mă-nprosoară !..

Bătrînul nuc cel ce-și revarsă
Deasupra cerul lui brun-verde
Mă-nfaldură cu țarța-ntoarsă
Și fieșcare piatră ștearsă
C-un braț s-apeleacă s-o desmierde...

Interior de la Săvinești

EVOCATORUL

Lui Radu Stanca
Mi-apari ca vremea-n cicle-cicle,
Cetate veche, mitic joc :
O salamandră scrisă-n figle
Scrumită salamandră-n foc !..

O, burg la pîndă ! — Oarbe stururi
Ca ochii oarbe babe Dachi —
Cu-nvînturite stururi — stururi
De bufnițe — ochi lingă ochi !..

O, burg cu trepte decăzute
Spre fundul lumii, spre trecut,
Cu muzeitate ziduri mute,
Cu poarta prînsă-n locăț mut !

O burg, cu catedrale sumbre

Cu mituri lîncede, cobolzi
Și cu un amalgam de umbre
Sub coperișuri zburle-n salzi !

O, burg ce strălucește-n ploaie
Și-n soare strălucește trist,
Stîngîndu-se ca o vâpae
Dintr-un cărbune-ametist !

O burg străvechi : spășite brezle
Cu faarfeci, brice or cuif,
Cu-nrcușări de spânji și țezle —
Heraldică din timp spășit !

O, burg — ce amintire-acuma-i !
Cu amintiri ce-abia mai sint !
Și-n care amintirea, numai,
Dă glas cocoșilor de vînt !..

VIS ȘI ISTORIE

...Ședeam pe-un mal, iar în afundul meu
Imaginea îmi tremura mereu...
(Fantastic „raccourci” de unde-mi pare
Că mă-nrădăcinez către picioare !..)

Iar capul undeva-l vedeam flambînd —
Un soare ciutit — un sor profund !..

Și cine-ar fi putut să mai priceapă
De-oi fi sub cer — or dac-oi fi-n sub apă ? !

Dacă port brațe-nlînce spre lumină,
Or brațele-ș avidă rădăcină ? !

Dacă e capul meu cu-adevărat,,
Or fruct, or astru — echinid ciudat ? !

Încît trăiam sublim, fără nesofiu,
Narcisu-acela fără timp, nici spațiu...
Mă-ncorona — astfel — din timp —
Cu radiații îngerești vr-un nimb...
La care-adăogau — într-alte timpuri —
Comete fulgerate alte nimburi..

★ A cerului meninge fu prea mică
Umflîndu-se, plezni ca o beșică...
Și-în devalmă — galaxii și astre
Floreau explozii, orchestrau dezastre...
Oglînzile cu luțtoare globuri
Se prăbușiră-n pulbere, și-n zboruri...
Încît se proclama o beznă plîndă

De trăznete, de sulji, de lumină...
Ci haosul crescu încît să-mi soarbă
Privirea surdă și urechea oarbă...
Și pînă ce să mă mai dumiresc,
Mă înghiți un somn nepămîntesc...
Eu nu știu prin ce secol m-am trezit,
Dar ochiu-mi proaspăt tresări uimit !
Era în jurul meu cînta pace !

Și-un vînt porni prin păru-mi să se joace...
Stioase ramuri s-apeleau prin jur
Mă-ncoronau cu verdele lor pur...
Iar zarea — printre crengi — ca o fereastră,
N-a fost nicînd mai pură mai albastră !..
Și nici mai luminoasă-ntruchipare
N-am mai văzut cîndva iscată-n Soare !..

De trăznete, de sulji, de lumină...
Ci haosul crescu încît să-mi soarbă
Privirea surdă și urechea oarbă...
Și pînă ce să mă mai dumiresc,
Mă înghiți un somn nepămîntesc...
Eu nu știu prin ce secol m-am trezit,
Dar ochiu-mi proaspăt tresări uimit !
Era în jurul meu cînta pace !

O acțiune liberă!

De ce marele Homer?

A fi actual înseamnă a acționa în prezent, a fi angajat astăzi. Există două forme fundamentale ale actualității: jocul sau arta și munca. Primele sunt acțiuni libere, a doua este aranjată, reglementată. Literatura este o acțiune liberă în sensul neologismului, unii, o acțiune condiționată moral, social și politic de timp. Actualitatea literaturii este umanitatea, viitorul sinonim cu progresul. De ce Shakespeare este actual, de ce marele Homer? În timp ce știința și tehnica progresează, arta mare rămâne mereu aceeași așa cum rămân întinși legată de sentimentele omenirii care sunt aceleași de la începutul lumii până acum.

Marea actualitate a poeziei constă în umanitatea ei, în caracterul ei direct, în influența ei asupra sentimentelor unui an, a unui secol. Poezia are umanitatea, face posibilă existența științei și a tehnicii. Poezia se comportă ca o ființă vie intruchidând spiritul nostru cel mai pur. Legile poeziei, mijloacele ei: metafora, epitetul sunt aplicabile în fizica modernă. Postulatul din matematică este o metaforă ai cărei termeni nu se pot demonstra că sunt dați numai pentru că există.

A scrie literatură actuală înseamnă a ține pasul cu progresul umanității, a prevedea viitorul și a-l anunța.

Pledoarie pentru adevăr

De la 65 de ani în sus încep să se distingă înțelepții. O blândă pervertire le întoarce existența către adevăr, pervertire iscată din propria lor inconștiență. O comisie de medici transporta un bolnav într-un vagon special către o altă comisie de medici care la rândul ei consulta o altă comisie de medici. Dar bolnavul n-a murit. Poate grăi. El simte că care contrazice toate părerile savanților. Bruce se simte bine, vrea să plece într-ale lui, să se delecteze să meargă bucurându-se că are ochi, că are mâini și are picioare. El a trăit de vineri până sâmbătă cu speranța duminică, a unui adevăr distribuit bine. Cine este adevărul de a căruia față e bine să te păzești? Mușchii lui ageri sint ca vitejia care nu te iartă. Ce etern adevăr vrea să descopere literatura, adevăr pe care știința trebuie tot timpul să-l descopere, și să-l nege? Un adevăr etern ca simbul în brațele cărni de fructe miresmat și dulce, un adevăr acoperit cu o coajă ca o crustă de mazăre împietrită? Pasional și cu sufletul răvășit cine nu și-a alocuit o mică arhivă din evenimentele epice sale, cine n-a înfiat o modestă colecție în speranța că adunând suviță cu suviță dintr-un lucru îl poate recompune întreg asemenea cu pe-rechea lui abstract pe care a gândit-o într-o zi.

El era chiar el

E o convenție unanimă mai ales pentru un tânăr de profesie devenit scriitor ca o anumită întâmplare care răsună din când în când în minte să nu fie scrierile născute, să nu și le amintească decit siesi.

Învădam pe apucate manualele clasei a VIII-IX, disprețuindu-le în ascuns și iubind strania libertate de a bate mingea în dreptul coșului de baschet din curtea liceului Gh. Șincai. Citeam pur și simplu în silă și nu exista zi în care culoarea florilor din natură să nu mi se pare mai frumoasă și mai neașteptată decit cea descrisă în cărți. A fost o zi hărățitoare, cu un zimbet mîncinos și inexpressiv am deschis cartea „Moromeții”. Habar nu aveam de nimic, păstram doar în mine ca în câmpie pribegie, amintirea unor fărâni, lauda, mersul în mîini, aruncarea în apă cu fin și mai ales înțelepciunea usturătoare a vorbelor puate de tranșafiri. Am citit cartea, fără să vreau pentru că trebuia, era singura carte pe care draga noastră profesora de limba română doamna Demetra Sânzianu ne-o imagina ca pe o carte al cărei fel nu existase pînă atunci. Am citit-o stupefiat. Era ușor să înveți niste copii să mîntă cu agerime sau să se falsifice cu entuziasm, dar, era greu să-i înțelegi înăuntrul lor. Nici o carte o făcuse pe urmă ca asta pe care o înțeam în mîini. Spuneam: îmi vine să-i dau un telefon scriitorului și să-l întreb respectuos dacă într-adevăr Moromeții este tot una cu V.M. pe care îl știu din copilărie din satul mamei mele. Exact așa se numea el.

În literatură toată lumea e talentată, mi-am zis, e a inventat sau pur și simplu a dispus de firea unor oameni.

Să nu vorbim de plante și de insecte și de lucruri oricît ar fi de multe în natură, să nu vorbim decit foarte rar și puțin, dar, cînd avem mai ales nevoie de ființe și lucruri care se găsesc cu mai mare greutate, să vorbim despre ele pentru că rarele să existe mai des în natură.

In afara săcrului

Pentru ce a pledat poezia bacoviană, pentru ce, pentru cine? Sint poezii capabili să exprime conștient sentimente noi sau sărni noi, altă care dau variații ale sensibilității lor pe care oamenii și le pot însuși, dar sint poezii unice care dau lumii sentimente unice. Dintre acești rari poezii este Bacovia. A vorbi des-

pre el, poetul, și despre poezia lui înseamnă a ieși din centrul buzelor înțelesuri, a ieși cu bruscă mișcare din sfera săcrului, în afara lui.

E o redescoperire a sensurilor poeziei, o negare a tot ceea ce nu comunică cu inefabilul unei lumi în pragul deziluziei ei fizice. Căci asemenea marilor poezii Bacovia percepe natura ca o dezagregare sufletească și materială a tuturor stărilor ei. Pentru el natura nu are miță, nici știință, nici teroare, ea e adevărul, dulceața infantilă, senzualitatea mistică cum gîndea un mare romantic german.

Poezia sa este bîntușă de două mari teme: a morții și a iubirii, a iubirii în sine, a omului în care inima s-a născut mai tîrziu decit trupul.

Natura bacoviană este o acumulare de energii în imperceptibilitate stare a începutului de decoroanizare, o natură nu înainte de distrugerea ei, ci înainte de dezlănțuirea materiei care o compune.

Ținuta de refractar la acest

clism. Forțata zilei printre munți și în interiorul lor am simțit-o după mersul în amănunt deosebit al fărâșilor care mînuș spre țirg vîșii încă umezi de lapte, mîinți și plantele lor țîmte în cosuri aromatate.

Mi-am unit vocile cu ale lor, simțurile, am intrat în personalitatea lor colectivă, ieșită din comun și atunci literatura mi s-a părut un ritual tehnic pe care-l fac suave mașinile pentru a conștienta sufletul unei zile.

Mai strîmte deasupra zitelor muncite aură oboseli care se înalță dimineața deasupra munților. Este de ajuns să fi fost o singură dată țaran sau muncitor sau savant, obiect sau ființă ca să cunoști ceea ce se numește pentru fiecare fel de „a fi”. Este o clipă însă mai măreață decit toate cînd toate aceste feluri de a fi înseamnă a lupta, oricum, și cu orice împrejurare. Există în popor o motivație a febrei „s-a luptat cu un gînd”, adică te-ai luptat cu o idee care te-a învins sau pe care ai învins-o. Intrăm în această țară neobișnuită a

Creație și responsabilitate

Legătură suavă

În liniștea concretă a imaginării început primului cuvînt a fost atitudine: atitudinea cer față de privire, atitudinea cîntec față de auz. Imi imaginez foarte limpede iscodirea cuvintelor, stăpînirea obiectelor prin numire, spaima divină de a purcede la număratoarea necunoscutului. Oh, privilegiu și penitență nebună de-a afla sunete pentru forme, pentru mirosuri și pentru culori, sunete pentru mișcare și pentru repaos; fantezia de-a crea ceea ce este deja prin cuvinte, chinul ordinii de-a fixa și supune, înimăgnabila șansă și imensa povară de-a fi îndrăznit singura facere uitată de Dumnezeu: vorbirea. Fiindcă cuvîntul a fost de la început. Cuvîntul a fost în liniștea lumii primul apocalips, va fi buibuit și mai buibue nașterea lui pînă azi.

Dar atitudine înseamnă sentiment. Cuvintele sint toate-imbibate-n afecte. Fiindcă atitudinea cer față de privire și feribie curată, iar atitudinea cîntec față de auz e bucurie și dor. În liniștea imaginării început cuvintele-au marcat sen-

va. Dar singure? A avea și a fi, eu sint, tu ești, și?

Dar uite ce cred: a avea spre a fi. A avea pentru muncă — a fi pentru suflet; a avea pentru social și politic — a fi pentru spiritual. A avea pentru azi și pentru actualitate, pentru acceptarea evenimentului. A avea pentru muncă, pentru trecerea activă prin timp, pentru ideea de disciplină față de obligația muncii, pentru ideea de supunere față de ierarhia instituțiilor. A avea pentru profesune, familie, colectiv, pentru sistemul de care depindem egal, pe care îl definim și care ne definește. A avea pentru uniformă. A avea pentru latura militanță a literaturii, pentru felul în care poate literatura servi și convinge, pentru felul în care poate fi un mod de propagandă activ. A avea pentru literatura de atitudine imediată care aspiră la nemurire numai în felul în care fixind realul imediat acesta este etern.

A fi pentru esență. A fi pentru ceea ce este dincolo de experiență, dincolo de fapt. A fi pentru liniștea de dincolo de liniștea lucrului împlinit, a fi pentru fericierea de dincolo de fericierea lucrului posedat, a fi pentru înțelepciunea de dincolo de înțelepciunea lucrului gîndit. A fi în afară de categorii și număr, în afară de determinări, a fi pentru poezie, a fi pentru ceea ce dăinuie din literatură, a fi pentru ceea ce rămîne dintr-un cuvînt. A fi pentru ideologie, așă cred.

Incandescența femeilor

Din punct de vedere al scriitorului contemporan, experiența culturii și experiența existenței stau pe același plan. Informația verifică și adaugă, informația exclude și aprofundează. În toate cazurile, profit pentru mine enorm. Filozofia îmi solicită spiritul, întotdeauna, literatura îmi activează sensibilitatea — uneori. Istoria mă fixează. Dar nu toată filozofia, nu toată literatura, nu toată istoria. Revin cu obstinție la câteva cărți care configurează o lume spirituală la care ader. Am prieteni vii și mai ales prieteni morți, nu votez cu oricine, experiența culturală este o chestiune de exclusivism. Reconfortantă condiție! Fiindcă, stimulul venit din partea culturii este un filtru atât de dens, că în paharul de cristal uneori nu mai curge nimic. În literatură experiența culturii este primul și ultimul cuvînt de spus. Impuls și frînă.

Iar, uneori, îmi amintesc o dimineață albastră de toamnă și-un podiș pustiu de verdeață, pămîntul sub brumă și orizontul înfinit, instrumentul de muncă agricolă în mîinile mele, lacrimile de pe obraz, spaima de spațiu, spaima de întindere și de lumină, spaima de-a fi ieșit prima oară din munți. Imi amintesc un drum cu vagonul de marfă pe calea ferată, cu două copile cîntind la pian și doi părinți prăbușiți în fotolii și două bătrîne de lemn cu boccele în mîini. Imi amintesc mirosul de piele arsă de soare și transpirată a bărbajilor și mirosul de piele fierbinți, de păr incandescent al femeilor. Imi amintesc pămîntul uscat pe tălpile mele și primul leșin între foile de porumb. Imi amintesc bine, imi amintesc, totul se poate atinge cu mîna, totul se poate mirosi, se poate totuși lua de la capăt și impulsul de a te arunca în existență e atât de puternic, atât de fierbinte și de cotropitor, că tot ce se mai poate face e să scrii repede pe hîrtie mîinile de care îți amintești; fiindcă altele de-a care îți reclamă și miresmele și culorile lor, alte voluptăți se pregătesc și alte pedepse. Și dacă sensul literaturii ar fi numai vocația aspră — contemplativă a spiritului și vocația fierbinte — participată a numărului rezultat ea tot ar însemna fericierea nebună de-a scrie lumea cu o peniță mușiată egal în singe și-n har.

Victoria nu e pomul de azi

Și vine iarăși triumful realității împotriva cuvintelor. Sint zile, sint ani, sint vremuri cînd totul se ia de la început, cînd fiecare împlinire e o altă-nîmplire și fiecare om e un alt om, cînd ceea ce se împlinșe și mult mai important decit ceea ce-nseamnă, cînd „a vorbi despre” e o împlietate și a acționa e singurul adevăr. Și, dintr-o dată, cuvintele nu se mai pot scrie fiindcă esențele pe care le reprezintă se schimbă și ideea de roșu nu reprezintă o floare, ci singele și ideea de soare nu reprezintă lumina, ci arderea. Vine o vreme cînd nu te mai poți folosi de cuvinte, ci trebuie să trudești aprig în numele lor, în numele întoarcerii lor către lume.

Compuneam propoziții simple, la școală, cu „patrie” și propoziții dezvoltate cu „popor”. Imi chinam inteligența și fantezia să înțeleg, dar „patrie” era harta de pe perete și „popor” victoria lui Ștefan cel Mare la Codrii Cosminului. Scriam „victorie” și victoria nu era pom cu fructe de aur și nici „demnitate” o păsăre albă cu ochi rotund. Plîngeam pentru neputința cuvintelor și pentru neînțelegerea mea, scriam cuvintele de sute de ori încercînd să prind un adevăr pe hîrtie, dar adevărul cine era? Și tot ce se mai întimpla era somnul deasupra „patriei” și „poporului” pe care nu-le vedeam cu ochii și nu-le auzeam cu urechile.

Și iată, vine o vreme de răsturnări, cînd faptele toate se iau atît de puternic de la început, cînd auzul și vîzul și pipăitul și toate simțurile pe care le am, nu ajung să cunoască toate fețele lui „patrie” și fețele lui „popor” și suferința dacă era înainte abstractă, acum e de prea mult concret, și cuvintele împing înainte sentimentul atît de real, că te izbești în fiecare din ele, sint vii, sint pregnante, sint dure, și fiecare înțelegere e o cunoaștere de la început.

Stau ca o rană vie la confluența evenimentelor în care cut un adevăr. Mă doare, mă ustură, arde dar iată, sint eu însămi gata a fi miezul de suflet pentru cuvîntul „patrie” și pentru cuvîntul „popor”.

Sânziana POP

Filozofie și literatură

O literatură filozofantă sau o filozofie literaturizată amîndouă sint realități hibride provenite din dorințe neîmplinite, fie în cîmpul artei, fie în cîmpul filozofiei. Desigur, azi multe glasuri pledează pentru o artă de largă și profundă înțelegere, pentru o artă cu semnificații filozofice. Dar ce înseamnă să cuprîndă în aceste îndemnuri? Merită să ne întrebăm mai des asupra sensului cuvintelor pe care le întrebunțăm cu o siguranță de loc justificată. Privind dintr-un punct de vedere mai larg, filozofie este orice gînd; nu de mult un stimat profesor, susținînd de altfel o cauză pozitivă, enunțase posibile filozofii ale morții, ale tristezii și cîte altele. Ceea ce susținea dînsul era gîndul simplu că filozofia nu se reduce la schemele cu care o tradiție, de loc necesară, saturase pagini de cărți și de reviste. Gîndul simplu că a filozofia nu înseamnă a pune în ordine și în relație un număr limitat de concepte extrase din texte consacrate. Dar, probabil că în toate aceste încercări de limbaj, greșeala este că lipsesc cuvintele pentru nuanțele atît de fine ale domeniilor. Căci filozofie se cheamă a fi și manualul în mod necorespunzător și deci înfiat, de principii; filozofie se numesc și cursurile de popularizare; filozofie se numește și sistematizarea profesională a gîndurilor despre lumie rezultate din științe și arte; în sfîrșit, filozofie se numește și eseu liber, divagația culturală.

În urmă cu ani, un scriitor foarte prezent pe atunci în viața literară, animat poate de bune intenții, încerca să facă o traducere directă și bilaterală atît a principiilor filozofice cunoscute de dînsul în fața de viață, cît și a faptelor de viață în legi și principii. Încercarea, deși vădită cu patos, a eșuat, bineînțeles. Poate că această încercare „donquixotescă” este exemplul cel mai clar al unei înțelegeri cu totul simple a ceea ce ar putea fi relația dintre filozofie și artă. Pe atunci, într-un efort de schimbare și de sinteză, susținut însă prin metode mult prea elementare și inadecvate, multe lucruri au fost confundate unul cu altul. Consecvența filozofică marxistă se transformase astfel în simplă încăpăținare și aderență mecanică la cîteva principii valabile, dar prin natura lor principii, deci afirmații primare, unele „pre-filozofice”; afirmațiile erau în întregime îndreptate spre confirmarea cu noi și noi fape a unor adevăruri pe care și vechii adversari ai marxismului le acceptaseră între timp — efortul era deci consumat spre dovedirea evidentei. Această perplexitate în fața unor gînduri care ar fi trebuit să devină acțiune, decise puncte de pornire și de generare a unor cîmpuri teoretice vaste — a stagnat literatura filozofică mult timp, oprind-o la plictisitoare jocuri scolastice. Îndepărtarea literaturii de o astfel de filozofie era, cred, un proces de firească apăsare a ființei omi a artei. Artista care s-a bătut pentru realism, confundînd realitatea cu intruparea unor scheme simple și doar dezerative; altă scrieri care mai tîrziu au fost criticate pentru „realism plat” nu au pădărit nimic din cultura și din cultura de tip medieval — încercau incarnația, căutau posibilitățile de existență ale unor noțiuni fabricate în laboratoare abstracte.

Rigiditatea cercetării filozofice, rigiditate care se mai menține uneori și azi, după opinia mea, a deschis vîntura dîntre preocupările artei și gîndurile teoretice. Desigur că demersurile actuale de apropiere se fac între doi parteneri mult schimbați și cu alte cerințe. Micile sau chiar marile rătăcirii nu sint condamnabile din nici o parte; esențială este stabilirea unei structuri culturale cristalină, lipsită de zone amorfe — fără ecou; structuri cristalizate în care nou și schimbarea să aibă rezonanță tocmai prin încălecare la relațiile și modul de funcționare al sistemelor deja constituite. Acesta ar fi un etalon al unei critice, dar critică în sensul teoretic și adesea al cuvîntului; judecăt și gîndire vie.

Nu se pune și nu se va pune niciodată problema unei integrări a gîndurilor filozofice în artă, nici caaltă problemă, parcă mai superficială, mai factice încă, a literaturizării scrierilor filozofice. Altfel vom asista la un proces de gîndire în literatură care ar fi trebuit să devină acțiune, puneri în scenă ale gîndurilor filozofice luate de aurea; un astfel de teatru filozofic nu cred că amuză pe nimeni. Ce spectacol poate fi mai penibil decit acela al conflictelor construite cu mare chin sub forma unor principii dezbateri intertextuale? Exemplele nu ne lipsesc în literatura de azi. La fel, cine nu observă manevrele exterioare ale filozofilor care și îmbogățesc paleta scrierii cu metafore uzate și desuete. Aici tendința este către aceeași pierzanie; înfrumusețarea exterioară a stilului răstăpîntă dintr-o direcție metafizică, orice entuziasm devine posibil, dialectica devine instrument retoric, iar schemele hegeliene (care în ultima vreme, nu se știe de ce, au început să circule în puritate la adică în lipsa lor de conținut) sint gata să nască totul din nimic.

De aceea ne întrebăm din nou despre ce filozofie e vorba atunci cînd ne gîndim (uneori poate cu nostalgie, sătui de broderiile ușoare ale stilului) la o artă cu profunde semnificații de gîndire. La ce nivel al artei se află, în ce strat al ei viețuiește și înființază imaginii gîndului filozofic? Vom considera o scriere ca semnificativă filozofic doar atunci cînd cineva se va lamenta acolo în citate și va aminti numele unor iluștre personaje? Nu este acest strat o simplă exterioritate de ordin mai mult pedagogic? Desigur că da. Nu știu dacă cineva a scris o literatură filozofică în opera de artă, fie ele și de o largă și bogată informație.

La acest strat exterior al scrierii, unde gîndurile rămîn la forma plictisitoare a referinței și a îndăcării cu degetul, nimic nu semnifică altceva decit banalitatea scolară. Fundamentul filozofic al opere de artă se cheamă a fi un principiu de primare, mai organic. Înșuși forma unei percepții artistice, gestul scrierii, nervozitatea cu care cuvîntul se strecoară în semnificațiile lumii — toate acestea pot fi sau nu semnificații filozofice. Structura percepției artistice, poate îndăcătoare și complet, originea și menința semnificației filozofice. Adăsurile discursive, intervențiile referențiale în text rămîn ceea ce sint, adăsurii și intervenții pe un fond care de la bun început trebuie să fie ceea sau nimic. Marajul artei cu filozofia se face într-un loc și într-un timp înainte de nașterea lor exterioară și vizibilă, înainte de discurs, undeva în tăcere. O artă care să fie deschisă și să deschidă semnificații filozofice, o filozofie care să păstreze coeziunea și vînta organică a artei — aceste lucruri minunate se nasc înainte de cuvînt. Întrudirea lor va fi atît de adînc încît nu va simți niciodată nevoia să fie declarată.

Eugen IACOB

Imagine industrială

mediu, ținuta de melancolic maldid, de nostalgic sfîșietor este unică prin atmosfera în surdina a poetului. Nimic echilibrat, su-netul cel mai pregnant este cel ridicat în dezechilibru cu cel care coboară.

O aparentă imobilitate a unei stări sufletești: toamna, iarna, vara cotropitoare, care pare a nu se schimba niciodată, și apoi o dezlănțuire în cadrul aceluiași spațiu.

În legătură cu poezia lui Bacovia critică de prestigiu, personalitate și-au exprimat îndoiala dacă ea, poezia este expresia unei sincerități dezarmante ori, dimpotrivă este izbînda fără rival a unui stil poetic impecabil. Poetul doilea a dat răspuns acestei îndoieli, un răspuns uric cu sintaxa sfîrșimată interior: „Trînd izolat neputînd comunica prea mult cu oamenii, stau de vorbă cu mine însumi, fac muzică...”

Cu tot respectul datorit

Al șaselea simț este cel al bu-nului simț. Să ne fi înșelat noi pămîntului cînd am numărat doar cinci simțuri? Mărturisesc că din copilăria curată cu tot respectul datorat am dat preferință binelui. Cei care fac din bună-tate o calitate mediocră rezervată timpilor și animalelor, sint cîzuți în delirul anafabes-tilor. Două proporții, două maxime, două cantități funda-mentale: Rău și Bine. Am ascultat o dată pe cineva vorbind scri-pitor, după ce a terminat am urlat: să nu i se mai dea voie acestei persoane să vorbească despre nimeni, căci după cum percepe ea lumea este numai ob-jectă și rea.

Dar tot timpul mă gîndesc la literatură; cum atrîm ea ca o stea de o panglică la o pălărie. Așa contează și scriitorul față de suferința sau de bucuria publică simbolică. Sint numai cîteva scri-itori ai lumii care au pledat pen-tru literatură — viață Tolstoi, Dostoievski, Faulkner și acum pentru arbitrii utocii Solohov.

A încercat și Sadoveanu ma-gnific gonind vulturi cu ochii săi de oțel rece, în inimile cititorilor săi, să le mîncească inimile. Viața poate fi considerată ca un laborator chimic în care Binele produce rău și Răul produce bine, în care se intercalează fracturi de formule în căutarea magicului adevăr substanțial la toate pentru și împotriva răului.

A fi de felul tău luptător

Am cîntărețat munții Apuseni, Vrancea, Tara Bîrsei. De aici mă-a rămas versul: țara avea o carnație strălucitoare sclîpînd de roci foarte fierbinți rămase împietrite ca după un mare cata-

stări noastre cu felul de a fi al marilor luptători și chiar decă sistem de meserie tineri, sau sistem de meserie scriitori, felul nostru unic de a fi rămîne lupta fără de care un bărbat se atro-jiacă iar o femeie asemenea lui. Cîntînd în coroana telor, în nostalgia iconelor, în amintirea străbunilor, în peisajul nou îndăbriat, felul unic de a fi, îl vom găsi pe acesta: a fi de felul tău luptător.

Pămîntii mi se umflă de pu-tere, pielea capătă umbre de em-bermă, ochii îmi se de floarea pu-terii de oxigen pe care fi-o dă sentimentul unei continue stări active.

Întreaga noastră mișcare, fă-cută într-un sens distins, impo-deste aspirația noastră către desăvîrșire.

De aceea asociez munții noștri încordați ca fruntea încrețită în luptă cu gîndul, cîmpile cu se-mnătatea frunții de adolescenți și pădurile cu cea ce pămîntul înșuși a gîndit în afara lui.

Serbările păcii

Literatura, corpul literaturii nu are secrete pe care omul să nu le cunoască. Haina roșie nu este o poezie pentru ea. Culoarea roșie este o supremă muzică.

Cu vîrste, culorile toate devin aurii ca și focul în mazima lui acere.

Cînd îngheață un riu, toată lu-mea își pune patinele și aleargă pe gheață. Cînd soarele sclipește, o bucurie colectivă mînd lumea spre riu. Cînd este furtună toată lumea caută o intrare, un adă-post. Iată serbările păcii la care nu te gîndești niciodată cum nu te gîndești la vîrsta care îți fa-vorizează frumusețea.

Literatura serbează aceeași pace eternă în care s-a roștit primul cuvînt, acea pace în care neștiut de nimeni încolțește se-cret firul de țără și abia cînd este viguros și plin de culoare este dat vederii noastre. Pacea în sensul înșuși, pacea în sensul viirii imateriale a corpu-lui înșuși al păcii; acel echilibru abstract între materii, între ener-gii.

Mulți pensionari nedesebin-du-se unii de alții decit printr-o mare blîndete, populază dimi-neța parcurile, ei îmi dau sen-timentul mare al păcii pe care îl am cînd văd oameni sărutîndu-se, sau discutînd violent sau dansînd minunatele noastre dan-suri moderne sau zidărîi ridicînd un zid de casă binemerositoare. Ritualul de a scrie cuvinte în limba ta proprie cu plăcere și cu înfrigurare pe care eu fi-o dă, se face în cerul limpede bin-tuț de toate mirosurile lumii, cuvintele serbind în secret su-fletul lor interior, viața sub forma vorbirii.

Gabriela MELINESCU

timează concrete, iar aceea pînă la sub-stantivul abstract va fi cerut o-necare altă de mare, să primul om care l-a pronunțat a fost un sfînt. Noțiunea este în spiritul limbii prima religie.

Dar sentiment înseamnă pledoarie. Ati-tudinea față de ceva se susține. Fiecare cuvînt e un crez: încredere pentru privi-re-fer, încredere pentru auz-cîntec. Dar încredere orăbă și militantism. Obsesii. Nopți arse de îndoială și limpezite de adevăr. Cuvintele sint penitențe. Pe fie-care literă a expiat un sfînt. Fiecare înțeles e o dormă. Vorbirea e facerea tainică a creatorilor pămînteni, a-nlătrărilor de la nemurire, e nostalgia paradisului poate și-a atributului divin. E prima din arte. Și-a fost atîta chin și minune că ne supunem cu furie, că ne supunem cu umi-lință și azi. Cuvînt-apocalipsă și-apoteoză în mod egal.

Omagiu divinului Socrate

Iau pe răspunderea mea absolută con-vingerea că literatura e-o chestiune de a-titudinii în serie. Iată: atitudinea cer față de privire, atitudinea albastru față de cer, atitudinea scriitor față de albas-tru. Cunoaștere, sensibilitate crez. Res-ponsabilitatea este imensă. Responsabi-litatea cuvîntului, responsabilitatea metafo-rei, responsabilitatea caracterului. Res-ponsabilitatea cuvîntului e însăși creația. Responsabilitatea metaforei o însăși talen-tul. Responsabilitatea caracterului e în-săși etica. Despre etică se vorbește cel mai mult e poate condiția scrierului cel mai activ reclamată în ultimul timp. Fi-ndcă ultimul timp este un timp plin, ul-timul timp este un timp concret, ultimul timp are gust și miros și culoare, ultimul timp este perfect social și perfect politic și față de el trebuie să se ia atitudine. Iar atitudinea scriitorului e o chestiune de caracter. Atitudinea scriitorului e o chestiune de convingere. Năvalnic și as-pră e vremea aceasta care amenință mai ales culturile și ascunzăturile, care scoate tot omul în stradă și îl obligă să se pronunțe care omoară în „neutr” fiecare din litere, care instaurează dominația atitudinii, care ne-arată fiecăruia în parte cetatea și ne pune o sabie-n mîini. A fi scriitor-cetățean nu mai este metaforă este obligația de a exis-ta. Iată, avem șansa divinului echilibru cînd scriem versuri cu sînga și cu dreap-tăteanul cutezător triumfînd în Tracia, Beotia și Edonis, militantul politic în-frîntîndu-i pe lacedemonienii nemuritorul înțelegînd întrînd apoteotic în moartea fiin-ței spre lăuda adevărului.

Neînvinga clorofilă

A avea și a fi sint auxiliare banale, utilizate atît de frecvent că sensul inițial s-a totit și semnificații lor e numai ajutoare, e numai în scop de a pune-n lumină timpul cite-unui cuvînt. A avea și a fi sint trudoare cu ziua, modeste și-umile, munca lor e spre gloria altcu-

SIMION CRASOVSKI

dacă ești așteptat

Încă o oră pînă la venirea mașinii și am timp să mă gîndesc la tine, întins în pat, perfect treaz și odihnit. Miinile îmi sint împregnate de parfum, inspir profund cînd trag plapuma pînă la bărbie dar mirosul dispare sau nu mai e așa de puternic. Apoi mă ridic în capul oaselor și privesc afară întinericul amestecat cu lumina, în partea cealaltă a camerei mama doarme liniștit, poate e în curte, dar nu, n-are ce face la ora asta, pînă și găinile dorm și în stradă la fel e liniște. Sint singur și mă gîndesc la tine.

Nu-mi amintesc clar nici o trăsătură a feței tale, nici nu mă străduiesc s-o deslușesc, mi-e suficient că în această clipă mi-ești foarte aproape, pot spune că trezindu-mă primul gînd ai fost tu, și acum pătruns de noutate și bucurie știu că tu ești noul și că numai gîndindu-mă la tine am să prelungesc clipa. Cînd voi fi în picioare trîgînd pe mine hainele de lucru, gesturile repetate în fiecare dimineață vor părea inedite ca și cum pentru prima oară așa face drumul pînă la curier și introducerea brațelor pe mineci și pu-lloverul tras peste cap, vor fi executate absolut altfel. Și prima care va observa acest lucru va fi mama, fiindcă voi face asta uitînd o groază de amănunte altădată așa de importante. Tu vei fi cea care mă va face să uit, să sar pauzele după ce o voi întreba pe mama de rucsacul cu mîncarea pentru ziua de azi, pentru că foarte simplu în acest timp voi fi cu tine și asta nu înadins reconstituind momentele serii precedente, pur și simplu fiindcă nu mai pot trăi punct cu punct pregătirile în legătură cu plecarea.

Mă vir pentru ultima oară sub plapumă, să mai stau cîteva minute, tot treaz, pînă cînd mă va scula vocea mamei strigîndu-mă. Parcă ar fi știut că nu dorm și totuși mă cheamă ca și cum aș dormi. Nu-mi amintesc să mă fi zgîlțit vreodată, și nici să vină lîngă mine să mă strige de-aproape, totdeauna de undeva din altă cameră, chiar din curte, după care se fofiește, spală vase, curăță cartofi, pune reșou. Cînd trece alături închid ochii nefiresc de tare apoi o privesc din urmă. Nu-mi dau seama dacă m-a observat, dar nu mă îndoiesc că e sigură c-am să mă scol singur și mă așteptă umplînd dimineața cu fel de fel de zgomote.

Deșteptătorul ticăie precipitat, curînd va trebui să zbrînie, în curte e aproape ziua. Nu mă grăbesc să părăsesc așternutul, asta o voi face așa cum am anticipat, dar pe undeva pierdusem durata orolor, n-aș putea spune precis cit e ceasul. Și cînci jumate s-ar putea să fie și șase. Cred că... dar ce să mai cred că azi e duminică. Puah! Și eu mă întind aici, răsucesc anticipările pe cînd afară s-a luminat complet și așa cum obișnuiește duminică mama va dormi pînă aproape de 8. Dintr-o dată mă cuprînde o moleșeală lungă, tot aștept să se scurgă odată dar parcă m-am cufundat în clei. De fapt dacă mă gîndesc bine n-am ce face așa de dimineață. Ar fi ceva să mă roiesc la piață, e foarte aglomerată la ora asta și n-am mai fost demult să mă îmbulzesc pe la tarabe, ar fi curios să văd cum cum m-aș descurca cu vinzătoarele, jărăncile din satele vecine, cîndva mă trîguiam de minune și pentru asta nu era duminică să nu fiu trimis la piață. Cele mai grozave erau vinzările de porci, veneau familii întregi și înainte de a intra în trîguială stăteau deoparte și discutau între ei și cu alții, cumpărători sau necumpărători, poate nici măcar despre subiect, așa să mai tărăgăneze și să afle cit mai multe în timp ce alții cumpără și pleacă. De la 8 în sus piața se gulește, rămîn cîțiva vinzători mai nenorocoși și continuă trîgul uneor pînă după-amiază. Atunci însă piața pute a balegă și urină de cal și zarzavaturile alterate umplu mai toată piața. Cel mai frumos e acu. Dar voi fi singur printre oamenii mari, poate doar zumzetul uniform și gîlțitul neașteptat al godaucului urcat în căruță m-ar putea face să sar din pat și s-o șterg numai pentru că undeva la ora asta e îmbulzeală și zgomot.

Chiar asta o fac dînd la o parte plapuma și năpustindu-mă în curte spre robinet. Soare, mult soare și căruțele trec foarte des urînd la vale spre fîntina cu ciutură. Mă întorc în cameră după proșop și mama tot doarme, 'poate ar trebui s-o întreb ce să-i aduc de la piață, singur nu-mi pot da seama ce i-aș putea aduce. Atît de neașteptate sint cumpărările pe care mi le încredințează. Cînd brînză, cînd boia, cînd lapte 3 lei litru, într-adevăr nici un produs pe care să-l cumpere duminică de duminică. Mă frec cu proșopul și-o privesc poate mă va auzi, nimic, e obosită, ce-o fi făcut aseară. Nici după ce mă îmbrac nu pare să se fi trezit, sau să dea semne că asta se va produce curînd, așa că plec.

Acum sint în piață și ca să nu par stînger mă strecor prin mulțime și nu îndrăznesc să zăbovesc prea mult lîngă vreo tarabă că mă întrebă imediat: „ce vrei băiete!” și cînd n-am posibilitatea să cumpăr sint foarte agamii. Iar ca să mă trînguesc de dragul artei îmi lipsește acea tărăgănată a unui care știe ce vrea. Ori să stai în fața femeii, s-o privești în ochi și să ciupești pe-ndelete din umflătura prețului ca apoi cu o expresie obosită făcînd-o să înțeleagă că-i prea zgîrie-brînză și că nu face să te consumi cu așa zgrițuroaică, să te retragi resemnat și plictisit de efortul inutil, e o chestie de temperament. Iar unele sint foarte tenace și de la distanță ghicesc dacă ești sau nu cumpărător și-ți răspund cumva printre dinți, ceva nedeslușit, atît și nimic mai mult, nici o mișcare, nici un cuvînt care să te încurajeze. De acea uneor le iau cu asta la început, adică trec cam în fugă prin fața zarzavaturilor și a brînzei înșirate pe tarabă,

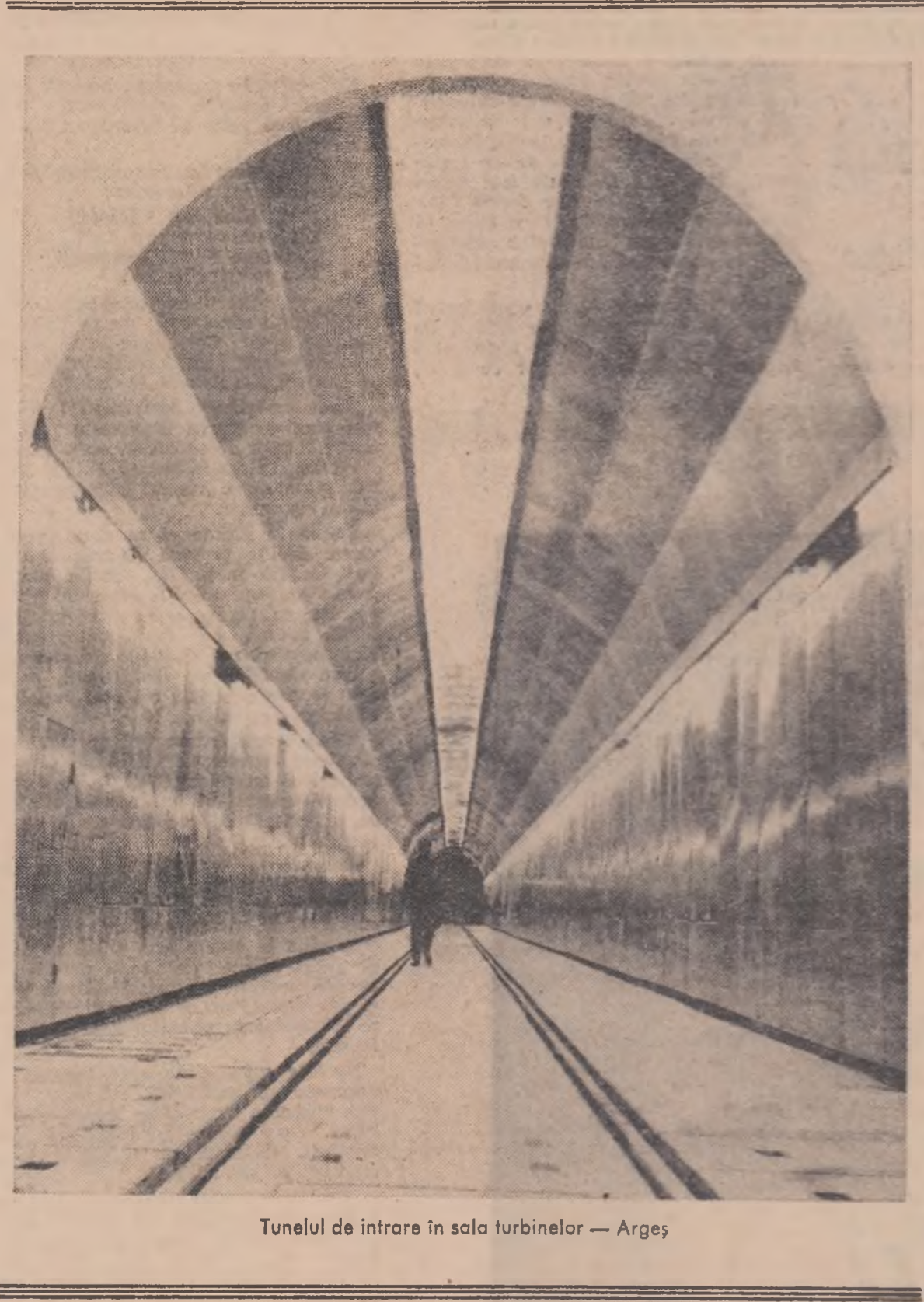
și cum o văd răspunzînd crispat și puțin flegmatic, fără nici o vorbă scot banii. Nu știu de ce mai departe nu-mi mai place cum se poartă și mă deranjează vocea devenită subit îmbietoare, așa că închei repede trîgul, ca la magazin și părăsesc în aceeași clipă piața.

Acum fentez în dreapta și-n stînga pînă ce ies la celălalt capăt și mă opresc înainte de a hotărî să mă întorc sau să continui drumul.

Aici sint cîteva căruțe cu caii deshămați și oamenii culcați pe paie, în cojocae și căciuli. Dacă ar fi să mă întorc, o serie de lucruri pe care le-am reținut după prima încursiune ar deveni prea familiare ca să mai pot distinge zumzetul pentru care în fond am făcut acest drum matinal, așa că ocolind străzile mai departe revin acasă și-mi dau seamă că fluxul domol de acum o oră a fost tulburat, violentat de această miș-

jină chiar, pe mine unul mă sperie ca și cum ar aduce o veste intristătoare. Aștept să se termine masa, dar privindu-i pe cei trei îni dau seama că mai e pînă atunci. Luămîna ne subțiază din ce în ce, contururile copacilor se întunecă, încep să devin tot mai neatent. Nu mai scot o vorbă și pîndesc momentul cînd tata se va ridica de la masă și va spune cîteva cuvinte, un fel de mulțumire domnului și mamei, ceva despre el însuși că în sfîrșit se va putea odihni fie și o oră ca apoi să plece la restaurant. Aș putea să plec așa dintr-o dată biiguînd vreun motiv mai de crezut, dar presimt că voi strica o solemnitate, pe care o port de azi dimineață și încă nu e momentul s-o las de o parte. Să stau așa și să aștept pînă se va sfîrși de la sine ca și alte dați.

Din stradă mă cheamă voci de băieți și fete, mi se pare că stau aici de cînd mă

Tunelul de intrare în sala turbinelor — Argeș

care prin mulțime și mă așez pe treptele pragului în așteptarea celuilalt capăt al zilei, cînd totul se va potoli și din nou te voi gîndi cu bucuria dintotdeauna.

Cînam în curte: tata, eu, mama și bunica. Soarele e pe cale să apună și se simte răcoarea serii. Mama și eu părem foarte proaspeți, iat-o aduce ciorba de pește, se așează, stă un pic, se ridică, iarăși a uitat ceva. Apar mîncăruri de care habar n-am cînd le pregătise, dacă într-adevăr e foarte dispusă și va continua să facă aceste curse, masa se va îngreua împărătește. Bunica mestecă domol, cu un aer evlavios, e senină. Vine de la slujba de seară și în drum spre căsuța ei s-a abătut ca de obicei pe la noi. Vorbește rar nu pentru că n-ar fi cu chef de vorbă, dar slujba asta sau ziua de duminică o fac să vorbească așa și numai lucruri esențiale dacă știu ce spun. Tata e și el venit. Lipsise două zile fiind plecat cu barcagul pe litoral de unde aduce pește în butoaie sau lazi aici la cherhana. Spre deosebire de bunică, mama lui, vorbește mult și încearcă s-o învelescă pe mama. Dar cel mai mult mă distrez eu. Orice vorbă spusă de tata mă zguduie de ris și aștept din clipă în clipă să-l supăr cu risul meu neghiob. El însă înadins mă provoacă și ajung să rid numai privindu-l. Are fața bronzată și cînd zîmbește se vede după riduri ce piele zvîntată și aspră are. Apoi mama aduce clătite și cu asta masa se încheie. Continuăm să stăm și vorbim mai departe lucruri care ne sint la îndemînă. Ceea ce spune tata mi-e foarte cunoscut, de fiecare dată însă mi se pare nou și este în fapt. E vorba de neînțelegerile cu ceilalți cîrmași și mai ales cu șeful secției care nu e o zi și nu dea poziții anapoda. De pildă aceste două zile. Cursa se putea face într-o singură zi, dar avea în dispoziție să meargă la Perșor cu niște lazi goale de care îa n-aveau nevoie. Mai mult nu pricep, sint sigur însă că acum e foarte mulțumit, iar această altercație prelungită trădează deja voluptatea certei și în plus are ascultători ideali față de care poate suci cuvintele așa cum îi convine. Ascultîndu-l mă mir cum vocea-i acum patetică, bla-

știu, ce-aș mai zbughi-o spre căldura străzii, poate că ai și ieșit la ora aceasta și te plimbi prin centru, iar eu nu fac nimic și de dragul unei stări sau solemnități nu mă umeresc și nici nu văd cum aș putea s-o fac înainte de sfîrșitul care se apropie obositor de lent.

Cel mai înțelept ar fi ca mama să mă înțeleagă, mă înnebunește întinericul scurgîndu-se din acoperșuri și copaci, poate să treacă și noaptea așa fără să știu dacă a fost la mijloc un minut sau un secol. Vir picioarele sub masă și ating niște gambe. Apoi mă uit la fețele celor trei. Mama e cea care mă privește și sper să mă întreb. Cum să scurtez acum momentele, cînd tot finalul descompus mi se pare enorm de înțins. Pînă se scoală, își mai spun între timp ceva să fie zis, rugăciunea înspre răsărit, dacă s-ar putea totul într-o fugă pînă la gard și înapoi. Vocile de pe stradă devin tot mai anemice și rare, undeva și tu printre reci de fete. Mama tace, nici nu mă observă de la un timp, ar trebui să insist, ceva mai energic cu întinsul picioarelor pe sub masă, poate au amorțit, au increment în disucție, ce o tot lungesc atîta, nici nu se mai vede bine și ei vorbesc și vorbesc.

Cînd se ridică bunica de la masă, tata o urmează și amîndoi sint de acord că e timpul să intre în casă, dar se lasă frigul, deci n-are rost să mai stăm afară. Vreau să spun că te iubesc de cînd mă știu, nici o clipă aici, gata zbor. Abia acum tata vorbește despre mine și parcă mă întreabă ceva, însă nu-l ascult, mă îmbrac alergînd dintr-o cameră în alta și bunica mă privește condescendent cu zîmbetul acela senin, curată fecioara Maria.

Oare ai să mă ierți numai pentru că trebuie să mă ierți? Cit de vinovat pot fi, sclav al zilelor înșorite derulîndu-se leneș! Am vrut să vin la tine pur și fericit, copleșit de bucurie, împăcat, fără vreun amănunt obsedant în urma-mi. Și această penitență de o zi mi-a devastat simțurile și în loc să mă potolească așa cum am crezut în calculul meu, evolam spre dezgăzuire, în fond nimic mai firesc atîta timp cit te știu la celălalt capăt vie, atentă, vicleană.

ARHIVA ARGHEZI

„Recunoștință”

Cuvîntul „Recunoștință”. Arghezi l-a întrebînjat rar în paginile lui de literatură în ceea ce privește valoarea declarată a sentimentului și aceasta pentru că au fost destul de rare momentele și de slabe, în cursul celor 87 de ani trăiți, cînd surmirle să fi corespuns unor realități integrale.

Hîrțuit în tinerețe, ca și în plină maturitate, de fel de fel de opoziții literare, politice, sociale și uneori chiar naționale, atitudinea lui devenise războinică, ascuțit bădănoasă, însă de loc războinică. „Prefer lupul drept și față în față, cu un adversar viabil, declara Arghezi. Tot ce am detestat mai mult au fost loviturile primite pe la spate, în timp ce făcîm delecta cu cite un suris purtat cînd sub joben sau între favorite, cînd sub cite un chipiu, cînd dîndărătul unei călimări cu cernela slei...” Au fost și cazuri cînd acestor lovituri nelegale nu le-a putut da răspunsul cuvenit, adversarul meschin îngăduindu-se de prerogative, legi și influențe. Dar ne aceste momente caracterizează viața și activitatea scriitorului care a reușit să-și păstreze zborul rectilin al peste munți cit și peste prăpăstii...

„Recunoștință” e unul din rarele cuvinte ale vocabularului literar în ceea ce privește calificarea intimă și directă a unui fapt, cuvînt cu atît mai complex în valori și mai adînc în sensuri, cu cit el este totuși prezent, ca titlu, în fruntea unui catren deosebit de semnificativ. E o declarație de poet, de cetățean, dărîntă unui act de intensă importanță morală, de înaltă spiritualitate izbutită din vibrațiile difanale ale unei emoții totale: acordarea titlului de Erou al Muncii Socialiste și distincției Secera și Ciocanul.

„Recunoștință” e, deci, expresia de maximă concentrare a sentimentului, ideii și imaginei sufletești, zugrăvite în cele patru versuri, căror Arghezi le-a dat puteri de simbol: „Le-am sărutat odată, ei seceera din mîină și lui ciocanul muncii, cu care se îngîină; Ea înnotînd în holdă, al potcovar și faur — și mi le dărîurî în giuvaer de aur.”

La împlinirea a 85 de ani de viață și șaptezeci de activitate literară neînteruptă, Partidul și Guvernul țării îi acordau cea mai înaltă prețuire și totală considerație, egală unui puternic sentiment de stimă, de dragoste, de merit al unei munci cinstite, neînterupte și patriotice.

După festivitatea desfășurată în luminoasele sale loane ale clădirii Marelui Adunării Naționale, Arghezi avea ochii tulburați de lacrima bucuriei emoționate — o zi de mai 1965. „E meritul tău, puică Paraschivă, șoptea el sprînjit de brațul tovarășei lui de viață, coborînd scările de marmoră albă. Dacă nu erai tu, n-aș fi ajuns să trăiesc secunda asta și nici nu cred că aș fi putut lucra, răbda și ajunge pînă aici!” Acasă, el i-a dărîut Paraschivei semnul de aur primit din mîinile marilor conducători ai destinelor țării, semn al secerii și ciocanului prinse în strălucirea unei stele, ruptă din Lucașăruțului jîntei poporului românesc.

În versurile datate 21 mai 1965, intitulăte „Recunoștință” scrise chiar în seara marelui zile, Arghezi sintetizase ceva mai mult decît o împlinire spirituală scînteia năzuinței de dreptate făcută poporului român, se împlinise și pentru el, generos și definitiv. E, poate, singurul mare act de considerație pe care l-a avut în țară, răsfîrțit înmîit și în conștiința poporului care-i iubea cuvîntul rostit și scris.

„Regret că nu mai am anii tăi, Barule, mi-a spus seara, la sărutarea de despărțire. Sper că anii nu mi se vor împușina prea repede și să fiu în stare să mai lucrez pentru graiul, scrișul și destinul literaturii românești”. Suna ca un angajament de continuare a muncii, cu vigoarea care l-a caracterizat întotdeauna. Cei doi ani despărțitori ai acestui moment de ultimă de viață, au dovedit, cu prisosință, că șoptele acelei nopți erau într-adevăr slove de foc!

Baruț T. ARGHEZI

V. N.: Din „Ziua cea bună a omului” rețin atît, că „iarba nu cunoaște cele 10 porunci”. Din „Partir” c’est mourir un peu — doar tonul polemic și hîrțuiala cu dumneata însuși. Trebuie să abandonezi formula esului, nu-ți reușește.

ION ANDRONACHE — Tu-tu-tu: Eu nu analizez pozile trimise redacției (cu problema aceasta se ocupă prietenul Cezar Baltag); totuși, cînd „La zi” nu m-am putut abține să n-o reproduc: „Ziua este contra noaptea: noaptea este contra lumină; întineric este ca și beznă; beznă, este nu se vede: cu ce să vadă, dacă nu are auz: dacă nu are auz, cum să simptă, dacă nu are glas: dacă e fără glas, cum să-l auzi!

„Ziua este contra noaptea... noaptea... e noaptea și gata. Ei, nu, nu-i gata! Vreau serviciu contra serviciu: vreau să-mi spui de ce după ultimele două versuri n-ai mai pus cite două puncte? Răspunde-mi, nu mă lăsa să zac în ignoranță.

CĂLIN GEORGESCU — Iași — Unu: „Educația sentimentală” nu este o carte care tratează „dragostea, prietenia, căsătoria”. Doi: „A face furorii” nu înseamnă de loc a fi mofturos. Pentru așa ceva aveai la îndemînă expresia mai sigură: a face nazuri. Trei: nu știm ca parcele să fi fost fetele Dianei, care după cite cunoaștem era o fecioară convinsă. Patru, cinci, șase, șapte ș.a.m.d.: versurile trimise nu au nici-o valoare.

PROTEUS — Drăgășani. În scrisoarea pe care mi-o adresați, cel mai senzațional lucru este dezvăluirea din post-scriptum: „Și pentru mine cîndva Zarathustra a urlat: dumnezeu a murit”. Vă cred; de altfel m-aș fi mirat ca Zarathustra, de obicei atît de dragut, să vă neglijeze. Immediat după aceea, continuați: „La mijlocul prăbușirii însă, s-a deschis neașteptat de mare cerul unei creștînte noi care crescuse lăuntric, subconștientul sesizînd apropierea imensității din care, de fapt, de abia mă rupsesem”. Dacă într-adevăr subconștientul dv. a sesizat cu atîta perspicacitate apropierea imensității, vă felicit din toată inima. „Acestea — precizați în continuarea scrisorii — s-au petrecut acum o sută de ani, sau acum o secundă, ori într-o altă încarnare”. Nu mă îndoiesc cîtuși de puțin. Mai mult decît atît: îmi pare nespun de rău că nu mi-ați oferit versurile scrise în timpul vreunei reîncarnări trecute. Cele din existența prezentă nu sint publicabile.

MARIUS TIRZIU — Timișoara. Mii de scuze pentru eroarea regretabilă de a vă fi denaturat numele, din Măriaș în Marin Tirziu. Sint intru-mai de acord cu dv. cînd afirmați că, permiteți-mi să vă citez, „există o diferență între

cele două nuanțe chiar dacă ele încep tot cu Mar”. Provoacarea la întrecere („sint decis să vă tot trimit versuri pînă am să le fac bune, pînă au să vă placă”) o accept, ce să fac? Așadar, care pe care. Aranjăm un papiu? Sincer să fiu aș fi fericit să-l pierd cit mai repede.

DORU VRABIE — Tirgoviște. „Poezia trebuie să miște, să atingă, să zguduie, să vindece, să răcoarească fruntea, să verse lacrimi etc. și mai ales să ne facă să ne pară cîmpete, an în imensul infinitului”. Nu vi se pare că i ce-reți cam mult?

Mă sperie mai ales acest e cacteră care îmi demonstrează că sinteți un om din cale afară de pretențios. Doamne, și ce mai „trebuie” să facă poezia? Să zgîlție, curva? Să scuture? După cite îmi dau seama dv. vedeți „poezia” ca un fel de fată în casă, bună la toate. Dintre atitea dezerdate propuse, versurile pe care ni le-ați trimis l-au realizat doar pe aceea care privind clipele care par ani. Cit despre „răcoritul frunții” să nu mai vorbim.

IULIU LUCACIU — Zerin. Ultima dv. scrisoare îmi aduce la cunoștință faptul că doriiți din tot sufletul să începeți o polemică cu subsemnatul, pentru bunul motiv că nu v-am răspuns la o scrisoare anterioară. N-ar fi oare mai simplu să-mi expediți din nou versurile la care nu ați primit încă răspunsul? Sint sigur că procedînd așa veți putea folosi mai bine timpul dv. liber decît adoptînd dintr-odată o atitudine prea martială. Cu atît mai mult cu cit, am mai avut o noareă să mă ocup de scrisorile dv. dacă nu mă înșel, cel puțin o dată, în spațiul acestei rubrici. Cu stimă.

Cezar BALTAG

CASA DE FILME BUCUREȘTI

anunță că, în urma selecționării celor 745 de scenarii, subiecte și idei cinematografice prezentate în cadrul concursului pe tema **Viața oamenilor muncii din fabrici, uzine și marile șantiere ale construcției socialiste**, juriul, alcătuit din scriitori și critici de specialitate, a acordat următoarele premii și mențiuni:

- PREMIUL II (în valoare de 10.000 lei) scenariului FIERARUL, autor Ernest Cembra-Polcovnicu, din București;
- PREMIUL III (în valoare de 5.000 lei) lucrărilor:
 - FĂRĂ IDOLI, autor neidentificat semnat Asklepios (pentru identificare, rugăm semnatarul lucrării să ne trimită un nou exemplar însoțit de numele și adresa sa);
 - DOI ÎN TELEGUȚĂ, DOUA-N MAȘINUTĂ, autor Constantin Sirbu, din București;
 - MIOPUL sau OMUL CU UMBRĂ, autor Mircea Ovidiu Savu, din București;
 - MENȚIUNI (în valoare de 3.000 lei fiecare), lucrărilor:
 - ȘASE TINERI, autor Ada Pistiner, din București;
 - VÎRFUL CU DOR (CUCEREAVIN), autor Ion Marina, din București;
 - CRIZA, autor Livia Moldovan, din Cluj;
 - ECHIPAJUL VASULUI SUCEAVA, autor Radu Klein, din București.

Iu ienăchită văcărescu

de la un urmaș

Orice cuvânt scris
incepe cu o literă

Stihuri
la Ceșmeoa Miorița

Aleasa vorbire o încep despre sfintele rădăcini ale poeziei simțite, gândite, și scrise în limba noastră. — Inclînindu-mă în profunzimea emoției a trupului meu viu în fața meșterului neasemuit și iubitorului de gramatică, începător în fața haosului viguros și a toate cuprinzător al minunatei noastre vorbiri ridicate în aer ca după o boală istorică, infometată și mîncînd lacrima lucrurilor dar mai ales lacrima ploilor rodnice venite din viitorul pe care ea și l-a hotărît în gura ei însetată și deschisă.

Os de domn ienăchită Văcărescu și-a purtat domnia adînc, pînă în răzunchii vorbelor pe care astăzi cu fală le rostim ca să subliniem ideile noi și vitale ale națiunii noastre.

Din melancolie mă răzgîndeam o dată că cel care are sisteme e sortit pierderii, cel care are idei armistițiilor, iar cel care poate gândi un singur postulat — victorie!

Mai mare peste inimile noastre de poezii ienăchită Văcărescu a știut să rostească două postulate ale zonei estetice:

- 1). creșterea limbii românești.
- 2). și-a patriei cinstire.

Absurdul
poate să fie pur?

Da. Absurdul poate să fie pur. Depinde cine este absurd. Depinde unde se află acest absurd. Depinde pentru cine se stirnește absurdul și pentru care?

Orice lovire de cuvinte nepotrivită vechilor feluri de loviri de cuvinte este absurdă. La rîndul lor vechile împreunări de cuvinte erau absurde. La rîndul lor mai vechile loviri de cuvinte față de foarte vechile loviri de cuvinte erau absurde.

Absurd? Ce înseamnă de fapt din punct de vedere estetic, din punctul de vedere al poeziei, cuvîntul acesta „absurd”?

Absurd înseamnă a nu fi cum a fost. Înseamnă din punctul de vedere al poeziei a fi firesc pentru absurdul care va fi.

Din acest punct de vedere primul care a avut curajul să fie absurd în fața Mioriței și în fața lui Toma Alimoș a fost ienăchită Văcărescu.

Afîț de firesc ienăchită Văcărescu. El, bine înțelesul.

Miorița

Fără Miorița noi n-am fi fost niciodată poezii. Ne-ar fi lipsit această dimensiune fundamentală. Miorița este școala tristeții naționale. Matricea. Matca. Regină.

Sunetul ei e sunetul țîței alăptînd; veghea ei este veghea celui care-și a-pără plodul.

Miorița nu este un cîntec de pierdere. Cine pierde așa cum a pierdut ciobanul Mioriței este înstăpînit în sufletul pămîntului. Da, în sufletul pămîntului pentru că noi toți ne-am născut pe pămînt. Pentru că pămîntul este carnea strămoșilor noștri și carnea strămoșilor pomilor. Așa este: pom și om. În limba noastră diferența dintre pom și om este diferența dintre o consoană și o vocală.

Toma Alimoș

Haiducul din Țara de Jos ne-a învățat lupta dar mai presus de luptă, cîntecul luptei. Fără minunata baladă Toma Alimoș, Eminescu n-ar fi existat. Fără Eminescu noi cei care biblim miraculoasa vorbire poetică am fi fost niște muți. Cîmpie pură, augur și sens al victoriei, Toma Alimoș este steagul de bărbăție al poeziei noastre. Nu există vers bun, vers ales, vers memorabil, care să nu închidă în el, în silabe și în cuvinte, în visuri și în măreție destinul sacru al haiducului din Țara de Jos, Toma Alimoș. El, Domnia Sa ne-a învățat ceea ce mai tirziu sau mai devreme poezia lumii numea a fi — inefabilul.

El, Domnia Sa ne-a învățat mersul stelelor din lăuntru cățurate pe plămîni și înecate în inimă. Ce noroc pentru literatura noastră că ne este cap și începătură Toma Alimoș. Ce noroc pentru baladă pentru Toma Alimoș că îl iubim cu neasemuire.

cum sint acelea din minunata osîrdie poetică intitulată de către dînsul: „Intr-un copaciu zarifior”.

„Intr-un copaciu zarifior
Un șoim prins în lăncișor
Strigă amar cîrîpînd.
Norocul său blăstămînd:
Multe păsări am vînat
Și-mi ziceam șoim mînuat;
Cum am dat, pe loc m-am prins,
De isăimă nu de sap.
N-am nădejde să mai scap”.

Ne învăța bătrînul meșterul. Lovirea literelor între ele, cîndva sîi desuși și învățat cu noblețea sonetului ar fi găsit în aceste versuri, numai și numai desuetudini. Prima masină a devenit brusă desuetă față de a doua. Față de a treia parea ușor învechită. Față de a treia masină, parea veche de-a dreptul. E destinul precursorului de a părea desuet pentru viitorul lui. Pentru viitorul doi însă necesită un precursor nu va părea desuet. Învechită. Cu cit se învecheste vinul, se știe, e mai bun și mai ales. „Intr-un copaciu zarifior” este un vin vechi și bun cu parăura, altfel ne-am pierdut dintr-odată, limbîndu-ne, mîntes poezică.

O fostă idee

Cu un an sau doi în urmă, vînturam pe mînașe un gînd: cuvintele sînt umbra de aer în conștiință, — a ma-

teriei. Mă gîndeam: care este cel mai neasemuit vers scris vreodată în limba noastră. Răspunsul se încropea din sine însuși: „Nu credeam să-nvăț a muri vreodată”.

Literatura și poezia mai ales, este un fenomen subiectiv, un poet bun este cel care atrage la sine aprobarea majoritară a subiectivităților. Desigur nu este vorba de subiectivitatea imediată și nici de adeziunea risului indiferent al celor veniți să asculte glume metafizice la o estradă, e vorba de o subiectivitate cu mult mai profundă depășind umoarea prezentului, — tinzînd către umoarea unui viitor imaginat.

Propuseam unui fizician, om de o vîrstă cu mine și pasionat să urmărim împreună: cit mă pricepe eu la valențele numerelor și cit se pricepe el la valențele nucleelor oarecări asemuiri între cuvinte și elemente. Mai mult decît atât, îndrăzneala dracului, bănuiam că versul acesta: „nu credeam să-nvăț a muri vreodată”, prin sintaxa lui ciudată (deși profund firească pentru noi cei care ne-am obișnuit cu el) trebuie neapărat să corespundă unei molecule, existentă în materie. Nu se poate să nu existe vreun cristal sau vre-o moleculă sau vreun acid sau cine știe ce altă formă imprevizibilă a elementelor care citită să nu dea acest vers unic pentru conștiință. „Nu credeam să-nvăț a muri vreodată”.

Orice substantiv — nu poate primi înțeles sine decît un număr limitat de verbe. Acest număr limitat înțeles în cazul oricărui substantiv ar fi el,

este foarte mare, nucleul primind un număr de electroni; felul de nucleu deosebit primind un mai mare număr de electroni nu cumva materia saltă din sine însăși tensionîndu-se și devine în cele din urmă vorbire?

Rizînd, fals rizînd pentru că și risul este o mască pentru că și risul lichidează un sentiment, îi spuneam celui prieten: eu aș putea dacă m-ar lua în serios fizicienii, medicii, geologii, și eroii antici — să descopăr leacul cancerului prin cuvinte.

— Ce-ți spune cuvîntul acesta Abrahădabra? mă întreba un prieten ironic.

— N-am auzit de acest cuvînt i-am răspuns.

Creșterea
limbii românești

Noi, cei care scriem în această limbă uneori spunem ierbi verzi: mă gîndesc mai mult la tine decît la numele tău.

Și totuși prin testament începătorul poeziei moderne ne-a lăsat:

„Urmașilor mei Văcărești
Las vouă moștenire
Creșterea limbii românești
Și-a patriei cinstire”.

Desigur, cititorul neglijent prin „creșterea limbii românești” nu va înțelege aproape nimic. Celui care la în serios și în grav acest legat îi va apare înainte un Everest și o Sahară de cucerit.

„Creșterea limbii românești”! Nu a fost poet de seamă în această țară și nu va fi poet de seamă în această țară cel care nu va căuta și nu va găsi măcar un drum vicinal întru sporierea limbii românești.

Poezia în esența ei nu ține de cuvinte. Esența poeziei nu trebuie mai întîi căutată în limbă. Limba pentru poezie nu este altceva decît un vehicul. Dar ea, poezia, se face simțită prin limbă pentru că din toate părțile trupului vorbirea seamănă cel mai puțin cu rădăcina sa, cu trupul, după cum frunza seamănă cel mai puțin cu rădăcina copacului.

Ca să existe frunze trebuie mai întîi să existe ramuri. Ca să existe ramuri trebuie să existe trunchi. Ca să existe trunchi trebuie să existe rădăcini. Iar ca să existe rădăcini trebuie să existe pămînt.

Respirăm aer. Ca să putem respira idei, ca să putem respira sentimente trebuie să existe cuvinte. Iată-le. Ele există. Cum, necum ele există. De la trup pînă la cuvînt este un drum fără de timp. Fără de timp pentru că timpul necesar acestei ființări a fost și este atît de mare încît nu mai poate fi cuprins în sistemul nostru de referință.

Nu este tot una mișcarea trăsorii cu mișcarea automobilului. Nu este tot una mișcarea brațului cu mișcarea stelelor. Suave vehicule, suporturi ale mișcării, cuvintele pot fi din cînd în cînd landou sau rachetă.

„Creșterea limbii românești”. Iată un îndemn fundamental. Nu despre căruț este vorba ci despre rachetă. Dar fundamental și lectie, lege pentru orice poet al țării: creșterea limbii românești!

Și-a patriei
cinstire

Dacă sensul ultim nu este și acela de a adăuga țării tale viața ta innobindu-te de lumina ei și adăugîndu-i măreția prin propria ta existență, atunci tu, cel care-ți găsești prilej de a fi prin scris, lasă-te de scris.

Stihuri
la glorificarea lui
IENĂCHITĂ
VĂCĂRESCU

Vin la tine cu vorbirea
Cum m-ai învățat să fie
Demnă și plînd în aer
pasăre cu aripi strînse

Fără penă-mi este zborul
pentru că el este-al meu
cum firească e culoarea
strălucind în curcubeu.

Ah, eu voi planta pe nouri
pomi cu frunze spre neam
și cu fructe mult gustoase
hrana razelor de soare

Imi va fi vorbirea dulce
pat va fi și pernă moale
peste dînsa să se culce
numai gîndul dumitale.

Noi care-am privit cuvîntul
cel mirat de tot ce este
care mi l-ai dat să fie
și îndemn și-mărbătare.

Ne-nchinăm cum se închină
umbra frunzei cînd ră sare
deasupra și-mprejururi
zarea împingînd o zare.

„Poetica
iaște foarte veche”

Foarte frumos bărbat și ochios trebuie să fi fost ienăchită Văcărescu! Foarte mîndru bărbat și teapăn în oasele sale trebuie să fi fost ienăchită Văcărescu. Ce suflet, Doamne, o fi avut în el, ce greu trebuie să s-o fi dat biruit la băutură și cită dulceață o fi avut atunci cînd își deschidea cuvintele!

Mîndrețe de bărbat, iubet dar mai ales iubet de gînduri acest imetelor de poezie ne-a cititorii și nouă nu numai sentiment dar și abstracțiuni.

Adeseori tinzînd cu fruntea către un cuib de filomele și noi ne-am fost gîndit de ce reînvie în noi mereu ca iarba în primăvară, mereu și mereu și mereu și mereu aceleași vechi sentimente numai cu de puțin nuanțate, numai cu de puțin alfel spuse.

Dacă știința și dacă tehnica perpetuu progresaază sentimentele noastre lent progresaază.

Să fie sentimentul (și el o stare de conștiință și o idee) foarte legat de trupul nostru?

Să nu evolueze atît de greoi sentimentele de la Homer pînă la Shakespeare și de la Shakespeare pînă acum, cam aceleași și numai bizuite pe alte întîmplări de viață?

Ce să facem? O mașină pătrată poate să devină o mașină ovală, aerodinamică adică. O mină cu cinci degete, de-acum milenii în urmă pînă la o mină cu cinci degete din viitor vom face-o oare noi să fie mai aerodinamică? Și blestemata asta de inimă chiar dacă o transplantăm tot inimă este. Și blestemata ăstia de ochi chiar mutați dintr-o orbită într-alta tot ochi sînt.

Trupul este o lege. Idelle nu. Sentimentele pendulează între trup și idei. Dar mai ales se înclină spre trup.

Mîndru bărbat trebuie că a fost ienăchită Văcărescu. De ce i-o fi venit tocmai lui să scrie poezii? Nu e foarte important de ce le-o fi scris cum le-o fi scris. Pentru ce trebuința de suflet? Treaba lui. Tot scriind așa din sufletul domniei sale deodată s-a gîndit și la sufletul domniilor altora. Ce a spus domnia sa cînd s-a gîndit la alții? Mai întîi la urmașii săi Văcărești, mai apoi, la urmașii-urmașilor săi, mai apoi la urmașii urmașilor urmașilor săi, mulți cită toată țara asta. Ce a găsit cu cale să le spună lor. Le-a dat două legi. Mai întîi innoabilarea perpetuă a limbii și mai întîi de întîi vorbirea și cinstirea limbii: cinstirea patriei.

Nichita STĂNESCU

LUCEAFĂRUL

Revistă editată de
UNIUNEA SCRITORILOR
din REPUBLICA SOCIALISTĂ
ROMÂNIA

Redactor șef: Ștefan Bănușescu
Redactori șefi adjuncți:
Cezar Baltag, Fănuș Neagu,
Gheorghe Tomozei
Secretar general de redacție:
Constantin Toiu

REDACȚIA:
București Bd. Ana Ipătescu 15
Telefon: 11.51.54; 12.16.10

ADMINISTRAȚIA:
Șoseaua Kiseleff 10, tel. 18.33.99

ABONAMENTELE:
3 luni — 13 lei; 6 luni — 26 lei; 1 an — 52 lei

Tiparul executat la
COMBINATUL POLIGRAFIC „CASA SCINTEII”
Prezentarea grafică: Mircea Popescu
Paginator: Nicolae Ion.